

5

AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 12
KVĚTEN
4 KČS

as 75

BRECHT V AMATÉRSKÉM DIVADLE

Zhusta slýcháme, že představení amatérských divadel jsou na nízké duchovní a umělecké úrovni . . . Podle jiných tvrzení je naopak aspoň v části inscenací vidět mnoho přirozeného talentu a u některých souborů velikou horlivost, aby se všichni zdokonalili. Ale podceňování amatérského divadla zdá se přesto tak rozšířené, že je nutno si klást otázku: Co kdyby úroveň amatérského divadla byla vskutku tak nízká? Bylo by pak zcela nedůležité? Odpověď musí znít: Nikoli!

●

Je naprosto falešné, jestliže se profesionální divadla uzavírají před amatérským divadlem pracujících. A je naprosto falešné, jestliže se amatérské divadlo uzavírá před divadlem profesionálním. Amatérské divadlo dostalo nový smysl a stejně tak i divadlo profesionální. Jsme pro to, aby nejlepší herci profesionálních divadel v amatérských souborech nejen vyučovali, nýbrž i hráli. A nejlepší herci amatérských souborů by měli dostat možnost vystupovat na profesionální scéně . . .

(1952)

●

Na titulu a této stránce záběry z inscenace ZK Pal Magneton Kroměříž – Bertold Brecht, Pušky paní Carrarové. Režie Alois Hajda, scéna Josef Pulec, v titulní roli Ludmila Cápková. Foto Jiří Stloukal

INSPIRACE 30. VÝROČÍ OSVOBOZENÍ

POHLED ZPĚT I DOPŘEDU

Vzpomínáme 30. výročí osvobození republiky z nacistického područí, vzpomínáme společně s bratrskými státy, národy a s pokrokovým lidstvem celého světa vítězství nad fašismem a počátek nového, mírového života. Před třiceti lety byly položeny základy naší socialistické společnosti. Již tehdy se v celé republice rozvinulo spontánní hnutí lidové umělecké tvořivosti; amatérské umění, vyrostlé z pokrokových tradic a inspirované současným životem, se stalo neoddělitelnou součástí naší národní kultury. Za uplynulých třicet let prošla tato tvorba bouřlivým vývojem a přinesla cenné plody celé společnosti. Hnutí ochotnického divadla stálo po celý ten čas v prvních řadách nejprogresívnějších snah celé oblasti zájmové umělecké činnosti.

Celostátní festival zájmové umělecké činnosti, vyhlášený na léta 1974–1975, probíhá ve znamení oslav a je významným příspěvkem k slavným výročím. Už od loňského roku tvoří jeho obsahová náplň tematika Slovenského národního povstání, repertoár se zaměřuje na závěrečné fáze druhé světové války, na osvobozovací boje v jednotlivých krajích a místech republiky, na květnovou revoluci, na vítěznou cestu Sovětské armády bojišti světa až do Prahy. Vzpomínáme i odboje statečných občanů Československa, kteří se zbraní v ruce po boku osvobozovacích armád, v partyzánských oddílech, v květnové revoluci bojovali i umírali za naši svobodu. K této hrdinné epoše je zaměřena dramaturgie našich souborů, naše přehlídky a festivaly, Soutěž společenské aktivity souborů SČDO, v jejím znamení bude letošní Jiráskův Hronov.

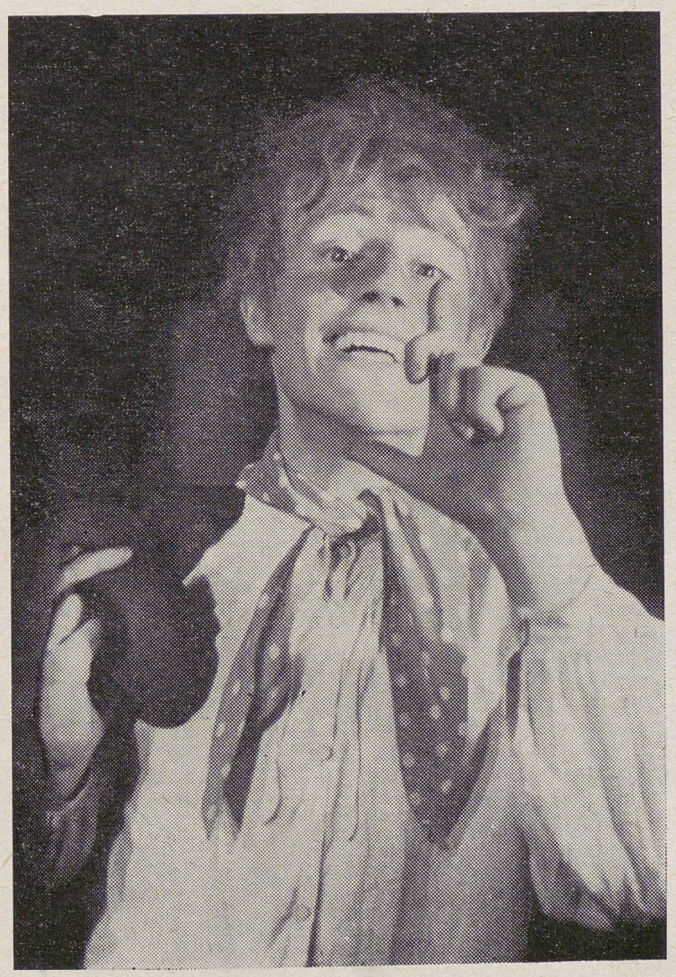
Výročí přímo provokuje k pohledu do poslední fáze historie našeho ochotnického divadla, k pohledu zpět, který by byl i inspirací pohledu vpřed. Proto zveřejňujeme výňatek z dosud netištěného materiálu „Současný stav a předpoklady dalšího vývoje amatérského divadla v ČSR", který před časem zpracovalo divadelní oddělení Ústavu pro kulturně výchovnou činnost spolu se svým poradním sborem.

Velká oblíba divadla má v českých zemích staletou tradici, již posílil zejména v 19. století značný podíl divadelního umění na národně obrozeneckém procesu. V počátcích národního obrození byla hlavním a nejrozšířenějším lidovým vzdělávacím prostředkem literatura, ale v druhé polovině 19. století a před rokem 1918 značně vzrostlo postavení divadla, aby bylo po převratě vystřídáno filmem, později rozhlasem, dnes televizí. Jednou z dalších příčin masovosti ochotnického hnutí v období 1860—1918 je syntetický charakter divadelního umění, jeho snadná srozumitelnost a kolektivnost. Obyvatelé českých měst nalézali v divadle v harmonickém spojení literaturu, hudbu, poezii, zpěv i výtvarné umění. Ale divadlo zastávalo u nás na sklonku 19. a počátku 20. století navíc i jinou funkci: svým moderním repertoárem vtahovalo diváka stále více do mezinárodního kontextu soudobých myšlenkových proudů. Dělnické amatérské divadlo tuto občansko-výchovnou funkci přímo proklamovalo, měšťanské dosahovalo podobných výsledků soustředěním spíše na úkoly umělecko-vzdělávací.

V buržoazní republice dochází k ideové diferenciaci: na jedné straně dělnické soubory, organizované Svazem dělnických divadelních ochotníků československých, píší ve dvacátých a zejména třicátých letech slavné kapitoly socialistického revolučního divadla. Nejlepší dělnické soubory objevují nové směry — možnosti amatérského divadla, např. nekonvenční uvádění našich klasiků, zejména Tyla, objevují dále pro své diváky sovětské autory, významná je jejich podpora pokrokových inscenací profesionálních divadel, první začínají spolupráci se závodními výbory jako patrony svých akcí, využívají spolupráce pokrokových profesionálních režisérů a umělců, pořádají systematická školení; na druhé straně mnohé soubory maloměšťáckého typu, organizačně značně roztříštěné, uváděním braku nechtěně slouží vládnoucí buržoazii. Přitom však elita tradičních souborů, organizovaná v Ústřední matici, plní uváděním hodnotného, převážně klasického repertoáru funkci lidovýchovnou, klade základy organizovaného ochotnického školení, Jiráskova Hronova a jiných festivalů. Za nacistické okupace se pak sjednocují divadelní snahy ve více či méně výrazný kulturní odboj, v němž hrály politicky aktivní roli i tradiční a v podstatě měšťácké ochotnické soubory a ochotnické divadlo mělo přímo masový charakter.

Revoluční nálada po osvobození Československa Sovět-

J. Tříska v roli Honzy z Klicperovy Potopy světa (1953). Foto na stranách 1—9 z připravované výstavy Karla Mince

Táborský soubor uvádí Pogodinovy Aristokraty (1960)

skou armádou byla určující i pro další vývoj v českém divadelnictví. Nový divadelní zákon zrušil soukromokapitalistický systém v divadelnictví a předal divadla do správy lidu. Po odražení reakčního spyknutí zbytku politických sil buržoazie v roce 1948 otevřela se i pro české divadlo dokořán cesta k jeho socialistickému rozvoji. Jako soubor hodnot a jako sféra tvorby hodnot se divadlo stalo závažnou součástí života širokých lidových vrstev pracujících a byla mu dána možnost působit ve středu nového života, aktivně spolupůsobit při uskutečňování společenských přeměn v naší vlasti. Po Únoru 1948 byly pro tuto úlohu českého divadla vytvořeny důležité předpoklady. V celém našem divadelnictví došlo k podstatným kvalitativním změnám. Pro amatérské divadlo byly nejvýznamnější dvě. Především byla vytvořena rozsáhlá, nikdy předtím u nás neexistující síť profesionálních divadel. Nová oblastní divadla jednak odčerpala ochotnickému divadlu značnou část nejvyspělejších kádrů (nemluvě o divadelních budovách), jednak svou rozsáhlou činností postavila značnou část ochotnických souborů do nové situace, za níž musely po odlivu konjunktury hledat obecenstvo i takové sféry činnosti, které nebyly dostatečně obhospodařovány divadlem profesionálním.

Druhou podstatnou kvalitativní změnu podnítil tzv. Soběslavský plán, který mj. likvidoval dosavadní organizační systém ochotnického divadelnictví a jímž převzaly řízení ochotnického divadla a péči o ně státní orgány a společenské organizace.

Nikdy předtím nevídaná podpora ochotnické činnosti i budování metodického aparátu vedly v první polovině padesátých let ke značnému rozmachu ochotnického divadelnictví, jehož přední soubory se orientovaly na šíření socialistických idejí a kritiku buržoazní společnosti zejména pomocí sovětských her a děl domácí současné tvorby. Ochotnická produkce v těchto letech dokonce několikanásobně převyšuje produkci všech četných profesionálních divadel, šíří se nejrozličnější ochotnické soutěže a festivaly, na všech stupních se provádí školení, ochotnické divadlo se hojně hraje i na vesnici a je oblíbeno mládeží. Přesto v druhé polovině padesátých let se začínají stále více projevovat krizové symptomy. Nastupující krize je široce podmíněna jednak rozvojem hromadných sdělovacích prostředků, rozšiřováním příležitostí pro trávení volného času, jednak nedostatky v řízení ochotnického divadla a péči o ně (stále oficiálně podporováno amatérské divadlo jakožto doplněk a náhražka profesionálního, málo respektovány jeho specifičnosti), jednak malou uměleckou náročností ochotníků samotných. Právě nástup tzv. souborů malých jevištních forem a malých divadel na přelomu padesátých a šedesátých let byl protestem proti současné málo tvůrčí praxi ochotnických, ale i profesionálních divadel a několikaletá obliba těchto malých žánrů znamenala pro amatérské i profesionální divadlo oživující výzvu přibližovat se celou činností více modernímu rytmu a současnému člověku.

Celosvětový politický vývoj v padesátých letech a některé dramatické události uvnitř jednotlivých socialistických států přispěly na sklonku padesátých let na naší kulturní frontě k jisté ideové rozkolísanosti. Narušení revolučních jistot spolu s dílčími neúspěchy některých tvůrčích poku-

Lavreněvův Přelom — inscenace vojenského souboru Hakenovec z roku 1955

sů vedly mnohé z našich kritiků a teoretiků, ale také ze samotných tvůrců ke zpochybňování tvůrčích principů socialistického realismu, který vlastně ještě ani neměl čas, aby uzrál a zakořenil v myšlení našich umělců.

V této době je naše amatérské divadlo silně ovlivněno situací v profesionálním divadle a na celé naší kulturní frontě šedesátých let. Na ustavujícím sjezdu Svazu českých dramatických umělců v říjnu 1972 ji charakterizoval vedoucí stranické delegace, tajemník ÚV KSČ, dr. Jan Fojtík takto: „Koketovat s myšlenkou progresu a současně se stavět do cesty socialismu, to je sice dnes leckde v módě, je to však pozice naprosto nelogická a historicky neudržitelná. Jak známo, zaujímali u nás tuto pozici lidé, kteří se v šedesátých letech dostali do čela naší kulturní fronty, kteří ji v období krize ovládli o oktrojovali jí koncepce, jimiž měla být oslabena její jednoznačná socialistická angažovanost. Útočili na socialistický realismus jako na teoretickou bázi údajeně byrokratické reglementace umění, oživovali formalismus, strukturalismus, podporovali každý projev antirealismu jako „tvůrčí čin", jako „novátorství", zejména ty formy, v nichž se zvýrazňovala bezvýchodnost lidského života, opuštění izolovaného jedince, jeho „odcizení", absurdita, iracionalita dění. A když už v zájmu ovlivnění veřejnosti připouštěli možnost působení umění v širším měřítku s využitím prvků realismu, pak pouze na základě abstraktního humanismu, filosofické filantropie, vyzývající sice k úctě k člověku, ke svobodě, ale vždy s jistým despektem k dělnické třídě, k té společenské síle, která jediná je s to vést reálný a nikoliv jen pomyslný zápas za skutečné osvobození lidí, to jest za odstranění vykořisťování a vybudování socialismu. Mnozí dali umění do služeb silám, které se snažily za každou cenu zkompromitovat moc dělnické třídy, pošpinit jméno komunistické strany, autoritu socialistického zřízení . . ."

Módní repertoárové vlny šedesátých let se však dotkly ochotnické dramaturgie jen okrajově, což bylo podmíněno jednak náročností např. takového divadla absurdity, jednak nepomíjejícím kontaktem ochotnických souborů se širokými lidovými vrstvami diváků. Ovšem je nutno říci, že liberalistické tendence těchto let se projevily i v amatérském divadelnictví, zejména opouštěním socialisticky angažovaného repertoáru, mizením sovětské i ruské hry a silnou vlnou nenáročných frašek, druhořadých západních společenských komedií i vysloveného braku. Přímo v letech celospolečenské krize 1968—1969 na ochotnické frontě téměř nedošlo k případům zneužití divadla k politickým provokacím, což ovšem neznamená, že by celá kulturní atmosféra předkrizových let nezasáhla také sféru amatérského divadla. Jak vývoj ihned po krizových letech ukázal, jádro ochotnického divadla je zdravé, tvoří je lidé, kteří chtějí ve svém volném čase pomáhat divadlem rozvoji socialistické společnosti — ale zmíněné události nepochybně zpomalily a zkomplikovaly vývoj k modernímu socialistickému amatérskému divadlu.

Po krizových letech vyhovovalo nejprve celé naše divadelnictví evidentnímu volání diváků po oddechu z bouřlivého času. Souběžně s „feydeauovskou" vlnou a uváděním operet typu Na tý louce zelený v profesionálním divadle objevila se obdobná dramaturgická vlna i u ochotníků. Pak se začalo docela logicky sahat pro poučení a pro získání

orientace k moudrosti lidstva, uložené ve světové kultuře i domácí klasice. Hrály se hry s velkými lidskými osudy, vyjadřující z dálky dějin víru v člověka a život. Naše současná dramatika se dočasně téměř odmlčela — ale stále jasněji se ukazovalo, že volání po nových hrách se současnou tematikou, po hrách pravdivých a polemických, angažovaných a hluboce působivých není jen společenským postulátem, ale i vůlí diváků, kteří chtějí vidět na jevišti sebe, svůj dnešní život se všemi problémy. Při absenci domácí současné tvorby objevila se naštěstí celá řada nových překladů sovětských her tzv. nové vlny, v nichž problematika epochy budování komunismu v SSSR, viděná očima všedních problémů člověka, jeho denních pracovních a rodinných starostí, ztratila sice na vnějším heroismu a patosu starších sovětských her, ale nabyla mnohem vyšší dramatické vnitřní naléhavosti. A je to právě sovětská dramatika, která spolu s několika novými tituly jiných socialistických zemí a konečně i s probouzející se domácí, zvláště slovenskou dramatikou, uskutečňuje převrat v dosavadní ochotnické dramaturgii. Jestliže ještě v roce 1970 byly nemalé potíže se získáním alespoň jednoho titulu ruské hry pro Jiráskův Hronov, pak již ve všech následujících ročnících je repertoár Hronova a všech dalších významných ochotnických festivalů uspokojující a progresívní. V současné chvíli lze říci, že v dramaturgii tradičních, mládežnických i vesnických souborů převládá socialisticky angažovaný repertoár. Nemalý vliv na to měly a mají ovšem i celostátní oslavy minulého a letošního roku, do nichž se naprostá většina amatérských divadelních souborů bezvýhradně zapojila.

Příznivý obrat k socialisticky angažované činnosti lze sledovat i na řadě jiných ukazatelů. Tak např. Středočeský kraj hned v samých začátcích procesu společenské konsolidace vyhlásil jako krajskou soutěž ochotnických souborů Kadlecův memoriál (na paměť zesnulého osvětového pracovníka kraje — komunisty), kterého se spontánně zúčastnily všechny aktivní soubory v kraji. Nebo v roce 1972 vznikla ve Svitavách myšlenka uskutečnit festival ruských a sovětských her a byla a je dodnes úspěšně realizována. Řada českých souborů vystupuje se svými pořady pravidelně pro posádky sovětských vojsk atp. V čele těchto akcí je zpravidla mládež, která znovu výrazně nastupuje do ochotnického hnutí, jak prokazuje snižující se průměrný věk v mnoha souborech, Šrámkovy Písky i některé krajské akce, např. Festival mladého divadla v Poděbradech. Přitom specifickým rysem tohoto — už od roku 1945 třetího — výrazného nástupu mládeže do ochotnického divadelnictví je, že jeho formálním výrazem nejsou jen malé jevištní formy, ale také celovečerní divadelní hra.

Výrazně kladným rysem současného amatérského divadla je dále oživování ochotnického divadla na vesnici, provokované novou národní soutěží vesnických souborů, se samostatnou národní přehlídkou ve Vysokém nad Jizerou, která má už dnes za sebou první úspěšnou pětiletku. Náš venkov prošel za posledních 30 let převratnou společensko-ekonomickou proměnou. Socializace výrobních prostředků, změna sociálního složení obyvatelstva, která souvisí s velkovýrobním charakterem zemědělství a účastí vesnického obyvatelstva v průmyslu mimo vlastní bydliště, dále rozvoj masově sdělovacích prostředků (rozhlas, televize, film, dostupnost profesionálního divadla s ohledem na růst motorismu), to všechno jen podtrhlo význam místní tvůrčí kulturně politické aktivity včetně otázek využití volného času. Neboť naši vesničtí lidé sice žijí po materiální stránce velmi blahobytně, ale úrovní společenského života leckde zaostávají za nemalými kulturními tradicemi české vesnice minulosti.

Při stručné charakteristice současného stavu je nutno hovořit také o hlavním nedostatku — je jím celkově nízká úroveň ochotnické produkce, projevující se od pasívně chápané dramaturgie přes netvůrčí režii až k diletantské herecké práci. Rok co rok je spojeno s nemalými potížemi vybrat alespoň pro vrcholné přehlídky včetně Jiráskova Hronova hrstku inscenací, které jsou schopny dostát základním estetickým kritériím. Nemá-li být amatérské divadlo pouhým netvůrčím epigonem profesionálního, má-li dát svůj vlastní osobitý přínos celonárodní divadelní kultuře, má-li plnit své společenské poslání jak vůči divákům tak vůči amatérům samým, pak musí být realizováno nejen lidmi ochotnými, ale také poučenými, vzdělanými a talentovanými. Dáti podstatný příspěvek tomuto vysokému cíli je také hlavním úkolem našeho časopisu, který jako jediný český odborný divadelní tisk vychází od roku 1955 nepřetržitě až dodnes.

Aniž bychom si dělali iluze o míře estetické náročnosti našich diváků na divadelní umění, přece jen musíme konstatovat, že v mnoha případech ochotnická představení pokulhávají za i tak dosti nízkými nároky diváků. Změna tohoto stavu je otázkou bytí či nebytí našeho amatérského divadla budoucnosti. Problémy vzdělávání kádrů nabývají v těchto souvislostech základního významu.

S problematikou školení kádrů úzce souvisí otázka profesionalizace vedoucích kádrů amatérských souborů, k níž dospívají dnes všechny socialistické země — s výjimkou Československa. Tendence profesionalizace režisérů a jiných vedoucích kádrů amatérských divadelních souborů, která se v SSSR projevila masovým rozšiřováním tzv. lidových divadel, v Bulharské lidové republice na základě zákona č. 33 o rozvoji zájmové umělecké činnosti z 5. 8. 1968 placením režisérů všech i vesnických souborů a v ostatních socialistických zemích podobně, dotkla se našeho amatérského divadla jen bokem, projevila se prakticky toliko zřízením několika stálých ochotnických scén s částečně profesionálním vedením, zřízením jednoho studia profesionálního divadla a pohostinskými režiemi a scénami profesionálních divadelníků na amatérských scénách nejbohatších závodních klubů ROH.

Po prostudování specifických kulturně politických podmínek v jednotlivých socialistických zemích dospíváme k závěru, že naše situace je díky historickému vývoji i neobyčejně husté síti profesionálních divadel odlišná, z čehož mj. vyplývá, že při formulaci společenského smyslu našeho amatérského divadla zdůrazňujeme dialektickou jednotu vnějšího a vnitřního působení (na diváky a na amatéry) této tradiční součásti naší kultury a nepotřebujeme tak naléhavě, aby ochotnické divadlo suplovalo funkci profesionálního. Nepociťujeme potřebu všeobecné profesionalizace našich amatérských režisérů, ale zdůrazňujeme naléhavou potřebu jejich kvalitního školení a současně posílení nejdůležitějšího článku ochotnického divadelního hnutí, jímž je dnes divadlo dětí a divadlo mladých lidí.

Divadlo dětí se u nás sice rozvíjí masově, ale jeho celková úroveň (odmyslíme-li si několik špiček) není bohužel na potřebné úrovni. Nejde pochopitelně o odborně divadelní úroveň dětských pořadů či inscenací, ale o celé chápání smyslu a základní metodiky této práce, které je mnohdy zcela zcestné a neprospívá vývoji osobnosti socialistického člověka. Pokud pak jde o soubory mladých lidí a vůbec o účast mládeže v ochotnických souborech, mohla by být několikanásobná, kdyby nebyl tak katastrofální nedostatek kvalifikovaných vedoucích kádrů, zejména režisérů mládežnických souborů.

Má-li naše amatérské divadelnictví jako celek plnit velké úkoly, které před ně společnost staví, musí se pro to vyzbrojit. V celé řadě jiných nutných opatření vidíme jako první úkol právě výchovu vedoucích kádrů pro mladé (dětské a mládežnické) amatérské divadlo. Na tomto úseku se přimlouváme za profesionalizaci režisérů, podmíněnou ovšem jejich řádným vyškolením.

Za účelné a prospěšné, vycházejíce ze vzoru socialistických států, považujeme perspektivní zřízení ústřední školy či institutu pro oblast kulturně výchovné práce, kde by vybraní absolventi po ukončení dlouhodobého studia a složení závěrečných zkoušek měli oprávnění umělecky vést soubor za úplatu z prostředků zřizovatelů. Tuto školu, která by sloužila profesionalizaci vybraných vedoucích

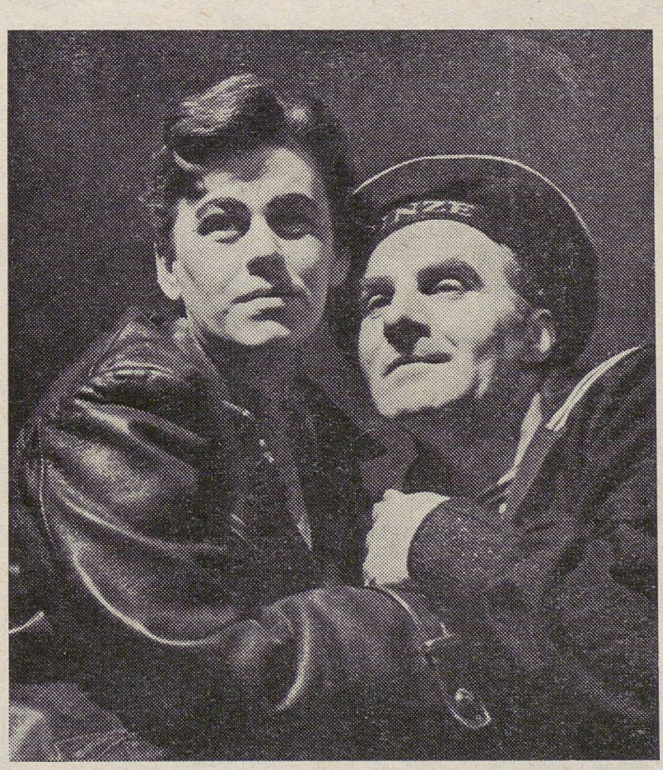

Studenti Nerudova gymnasia uvádějí Broskvový květ (1954) — J. Tříska

uměleckých kádrů různých oborů ZUČ, by bylo nutno zapojit do systému našeho školního vzdělávání a vytvořit pro její činnost všechny předpoklady odborné, ekonomické i legislativní.

Důležitá je i činnost odborných pracovníků státních i klubových zařízení v okresech a krajích. Tito pracovníci, kteří ve značné míře nastoupili v letech 1969—1972, mají podle směrnic MK ČSR z r. 1971 „O činnosti OKS a KKS" jasně vytyčené úkoly i náplň své činnosti. Zatím však vhledem k ještě ne všude dostatečným zkušenostem i řadě jiných jim ukládaných úkolů, vyplývajících z kulturně politické situace toho kterého místa, nemohou všude vyvíjet svoji činnost pro rozvoj jim svěřeného úseku. Za účinnou pomoc amatérskému divadlu v okresech a krajích pokládáme činnost poradních sborů pro divadlo a v nejednom okrese i kraji také činnost SČDO jak při akcích vzdělávacích, soutěžích a přehlídkách, tak v práci s dětmi a mládeží apod.

■

Královopolští ochotníci uvádějí Optimistickou tragédii (1959)

MALÁ JUBILEJNÍ ANKETA

KTERÉ OCHOTNICKÉ PŘEDSTAVENÍ NA TEBE V MINULOSTI NEJVÍCE ZAPŮSOBILO A PROČ?

Mnoho se vzpomíná a někdy i pochlebuje těm prvním Jiráskovým Hronovům a stejně tak i tehdejším tzv. celostátním Jiráskovým inscenacím. I já na ně rád vzpomínám a dokonce jsem si ve dvou takových zahrál, ovšem nejmocnější a nejsilnější divácké zážitky mám z dob prvních Hronovů na představení souboru Klicpera z Chlumce nad C., Vrchlického **Námluvy Pelopovy.** Režisér Sláva Cón, tehdy ještě bujarý mladík, sám hrál výborně Pelopa a měl také vynikající partnery, pozdější profesionální herečku Matouškovou v roli Hipodamie a Oldu Leska v nezapomenutelné postavě Myrtyla. Hrál s nimi tehdy i dnes už světoznámý a zasloužilý muž, budovatel nové Mladé Boleslavi, laureát st. ceny Kl. Gottwalda ing. arch. Döbert. Pro mne to bylo představení zajímavé a poutavé po všech stránkách. Scénu vytvářely bílé krychlové kostky, které byly různě seskupovány a přemísťovány, aby vytvářely potřebné prostředí s patřičným osvětlením, tehdy pro nás trochu nezvyklým v zelených a červených barvách. V té době jsme byli zvyklí jen na realistickou scénu a podobné scény bylo možno vidět v profesionálním divadle jen u E. F. Buriana.

Druhým takovým mocným a silným zážitkem z dalšího Hronova bylo pro mne představení ochotníků z Pardubic, kteří tu sehráli Krpatova **Mistra ostrého meče.** Autor dr. K. Krpata sám hru režíroval a z celého představení bylo patrno, že hru a jednotlivé postavy psal lidem ze souboru přímo na tělo. Každá i ta nejmenší postava Pacholka katova byla přesvědčivá a do všech detailů a podrobností promyšlená a věrohodná. Za všechny vzpomenu jen Hrábinku, kterou hrála v představení tehdejší Krpatova manželka Karla, to byl výkon, který se na ochotnickém jevišti jen zřídka kdy uvidí a na který se nezapomíná. Vzorná jevištní řeč, perfektní znalost rolí a souhra, odůvodněný, ukázněný pohyb všech herců, jakož i přesné a důsledné aranžmá všech postav, to byly znaky precizní práce herců a režiséra tohoto představení. Chvílemi člověk zapomínal, že je v divadle a byl vtažen na jeviště do děje jako do skutečnosti.

Konečně třetím takovým nezapomenutelným pro mne zážitkem bylo představení divadelního souboru Malá scéna z Ml. Boleslavi. Hráli tenkráte Hilbertova **Kolumba** v režii Václava Zimy, pozdějšího ředitele mladoboleslavského profesionálního divadla. Byl to opět odvážný tvůrčí počin režiséra i výtvarníka arch. Saala. Hrálo se bez opony, na Jiráskově Hronově myslím vůbec poprvé, před celé proscénium byla umístěna síť zeměkoule s obrysy všech světadílů, které natřeny zářící hmotou po zhasnutí hlediště zeleně po celou hru fluoreskovaly. Za touto sítí byla šikmá plocha se štíhlým vysokým trojbokým jehlanem uprostřed a v pozadí modrý horizont. Byla to pro mne, začínajícího ochotníčka, tenkrát překvapivá, působivá a monumentální podívaná, nová moderní inscenace. V představení vysoko nade všemi postavami vynikal Kolumbus, hraný zemřelým již Arno Kasalem, vynikajícím ochotníkem s nádherným kovovým hlasem. Ještě dnes se mi plně vy-

W. Borchert, Venku přede dveřmi (Medika Plzeň 1960)

bavuje jeho postava s upírajícím se zrakem k velikému cíli, symbolickému vrcholu jehlanu. I toto představení, stejně jako obě výše jmenovaná, patřilo k vítězným inscenacím Jiráskova Hronova a bylo reprízováno v Praze v divadle Uranie. — Zaměřil jsem se ve svém příspěvku na představení staršího data, jelikož se domnívám, že o těch pozdějších napíší další dotazovaní ochotníci mladší.

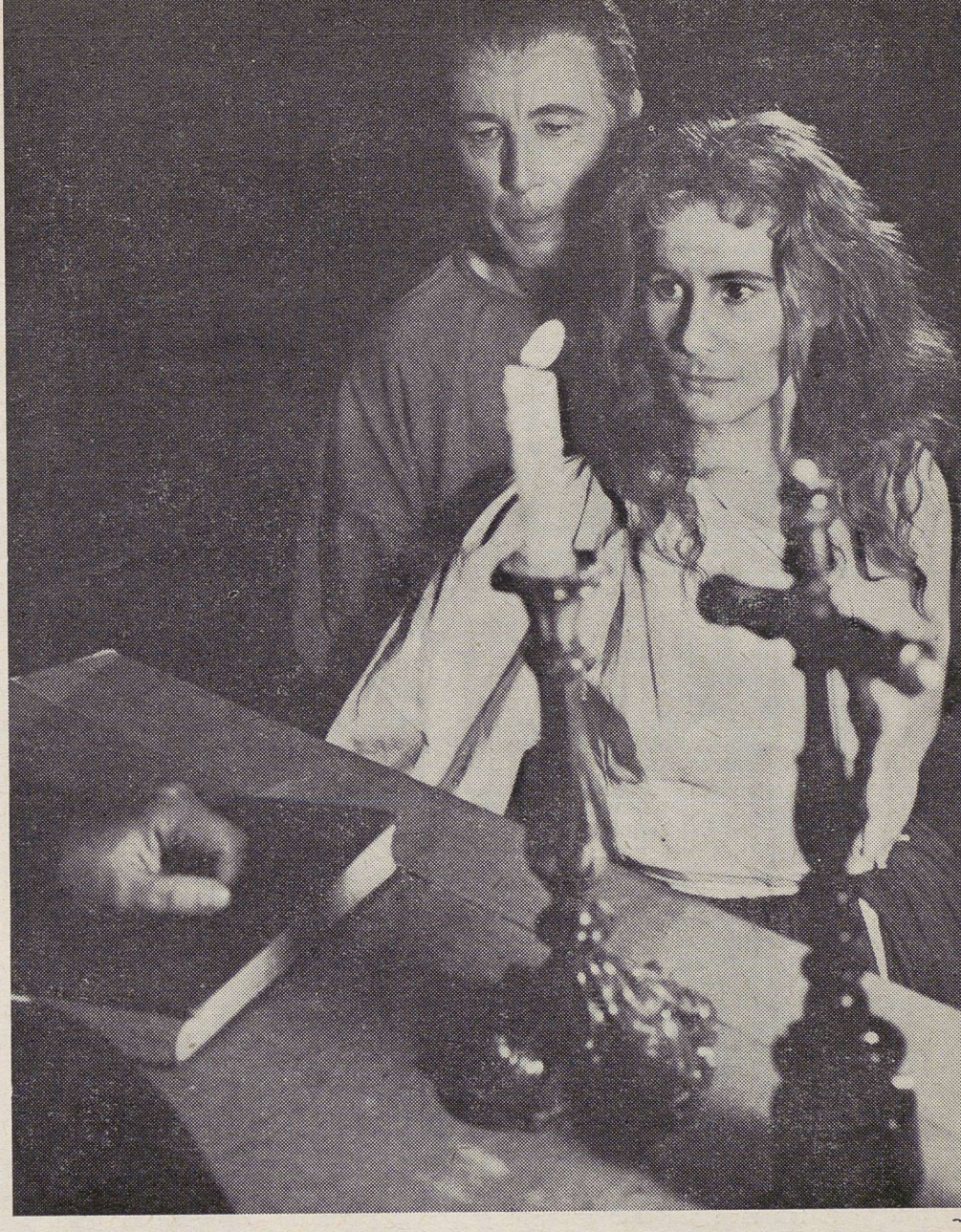
LADISLAV LHOTA

■

Odpověď není tak jednoduchá. Viděl jsem desítky představení na Jiráskových Hronovech a stovky dalších na mezikrajových či krajských přehlídkách, na festivalech vesnických souborů, na Šrámkově Písku i při individuálních návštěvách souborů od malých pohorských obcí až po krajská města. Některá ve mně zanechala silné dojmy uměleckou odvahou a tvůrčí fantazií, jiná poctivou snahou dělat dobré divadlo, další mne zaujala — a to bylo velmi často — úzkým kontaktem souboru s jeho diváky a jejich upřímným pochopením ochotnické práce, byť měla někdy ještě dost daleko k uměleckému sdělení textu. Jistě jsem se sešel i s lacinou řemeslností, samolibostí, nedostatkem sebekritiky, s neschopností přijmout dobře míněnou radu. Ale těchto setkání bylo bohudíky daleko méně.

Vzpomínám rád na překvapující inscenace Walletzkého, zvláště z prvního období jeho režijní práce **(Trosečníci)**, na **Hadriána z Římsů** režijní dvojice Palčík — Walletzký (1962), který vlastně znamenal určitý průlom do vžitých konvencí inscenací české klasiky a výhled na možnosti syntetického, moderního ochotnického divadla. Na režie Vajdičkovy **(Mandragora)**, na tvůrčí práci režijní i hereckou budějovického Bašty a hlavně jeho Hoffmannova **Starostu**, i na některá představení minulých let, hlavně slovenských souborů. Myslím např. **Sólo pro bicí, Zlatý kočár, Meridián.** Nelze při této příležitosti opomenout ani význačný počin púchovských ochotníků s jejich **Fyziky** (1963).

Nejvíce však vzpomínám na pět inscenací: na Ibsenovu **Noru** radnického souboru z r. 1956, **Deník Anny Frankové** ochotníků ze Svitav v r. 1958, **Trojany** z r. 1959, které nastudoval pražský Máj, a na plzeňskou Mediku a jejich představení protiválečné Borchertovy hry **Venku přede dveřmi** z r. 1960. To byly inscenace na vysoké umělecké úrovni, nezapomenutelné z hlediska herecké tvorby i tvůrčí práce režijní, hry v pravém slova smyslu aktuální, provokující diváka k zamyšlení. A z posledních let to byli **Výtečníci** Olomouckého studia (1968), mladé radostné představení, příkladné svou spontánností, chutí ze hry, představení z dílny autorského kolektivu souboru.

Z báňskobystřické inscenace Hájnikovy ženy (1961)

A když bych měl z těchto pěti her určit jedinou, byl by to asi Borchert, silná, živá inscenace, varující a burcující proti hrůzám a nesmyslnosti války.

JAROSLAV ŠINDELÁŘ

*

Bylo to 12. srpna 1958 na XXVIII. Jiráskově Hronovu. Ten den tam hrálo Lidové divadlo ZK ROH Vigona Svitavy dramatizaci F. Goodrichové a A. Hacketta **Deník Anny Frankové.** Právě toto představení bylo oním, které na mne velmi silně zapůsobilo, že na tento divadelní zážitek dodnes vzpomínám.

Je velmi těžko pátrat po tom, proč při položené otázce se mi vybavila právě tato inscenace, tento den. A upřímně řečeno, ani po tom pátrat nechci. Vím jen, že po večerním představení jsem dlouho a sám chodil po hronovském okolí a pak později — za rok, za dva, nevím už — jsem o tomto svém zážitku měl jeden dlouhý rozhovor s Naďou Truhličkovou a že i pro ni byla její ochotnická herecká práce na roli Anny Frankové zážitkem na celý život, stejně jako patrně mé upřímně míněné pokusy s ní v hronovské sokolovně tančit (to všechno za laskavého dohledu paní profesorky Votavové).

Svitavská inscenace Brechtova Kavkazského křídového kruhu (1962)

A tak mne v těchto souvislostech napadá, že by se měl někdo najít, kdo by celá ta uplynulá léta v ochotnickém divadle nějak zachytil, zejména z pohledu těch inscenací a souborů, které byly pro vývoj našeho ochotnického divadle významné. Redakce Amatérské scény, která svojí anketou vyvolala mou vzpomínku na XXVIII. Jiráskův Hronov a svitavské představení Deníku Anny Frankové, mi připomněla, že už tehdy na témž Hronově hrál přítel Hodoň s Makytou Púchov **Profesora Poležajeva,** že zde byla jedna z významných inscenací Hanácké scény Kojetín (Čechovův **Racek**), že tu hrála Vagónka Tatra Smíchov, brněnští Skřivani **Ze života hmyzu,** pražský Máj, domácí hronovský soubor, Medika Plzeň a Vrchlický z Jaroměře. Ti všichni, samozřejmě že ještě s dalšími, byli tvůrci celé jedné etapy našeho ochotnického poválečného života. Nemělo by se na to zapomenout.

ZDENĚK KOKTA

*

Když jsem si přečetl anketní otázku, snažil jsem se odpovědět okamžitě, bezprostředně. Jmenoval jsem konkrétní inscenaci, na niž jsem si vzpomněl. Po krátkém zhodnocení jsem však zjistil, že bych mnohým jiným inscenacím ublížil. Těch her, které zapůsobily, je více. A někdy to nebylo právě výbornou inscenací (režijní, hereckou i výtvarnou prací), ale třeba silou dramatického textu, jindy díky vzácné atmosféře, porozumění s obecenstvem, jindy z radosti, že za těžkých podmínek vzniklo upřímné naivní představení. Těžko říci co je podstatnější, vždyť funkce ochotnického divadla je různorodá a každý soubor se „chytí" hlavně tenkrát, když najde svou tvář a plní převážně jednu z mnoha divadelních funkcí, kterou mu umožňuje prostředí, věk i sociální složení souboru a celá řada dalších kondicionálů. Navíc si uvědomuji, že divadlo je umění neopakovatelné, každá inscenace je posazena do určitého času, před konkrétní diváckou atmosféru a konkrétní relativní společenská měřítka i nálady. Ale nechci se z otázky vylhat a uvedu tedy alespoň tři inscenace.

Když se v roce 1945 do osady Rynartice v dnešní obci Jetřichovice na děčínském okrese přistěhovali volyňští Češi, „nacvičila" s nimi dnes jetřichovická Eva Samohýlová divadelní hru. Nevím už co hráli, ale vím, že se mnozí učili nejen správně česky mluvit, ale doslova i číst. Představení mělo jistě pouze lokální význam, ale těch pár lidiček našlo domov nejen fyzický, ale jejich srdce zakořenila v kolektivu. A celá osada měla najednou k sobě blízko.

Další inscenace, to byl umělecký zážitek. Mám na mysli hronovské vystoupení brněnských Skřivanů s Mrožkovými **Trosečníky.** Ta jejich absurdní komedie v čistém žánrovém stylu, precizní a přesvědčivá, na mne zapůsobila velmi silně.

A to třetí představení byl Jonsonův **Lišák Volpone** v režii jabloneckého Adina Douby. A to už zase ne pro inscenační celek, ale proto, že jsem poznal snahu o totální divadlo, v němž je dovoleno míti nápady a v němž lidé hrají nejen z ochoty, ale s nesmírným zápalem.

Tak to jsou tři vzpomínky, a těžko bych dnes seřazoval, co na mně zapůsobilo více.

JOSEF DOLEŽAL

*

„Zabte toho psa, jest to recenzent!", zvolal kdysi J. W. Goethe a tuhle větu slýcháváme v nesčetných variacích od jeho časů do dneška. Odpověď recenzenta na otázku redakce po hodnotě v amatérském divadle řádově označené nej- musí mít především měřítko vnitřní. Jde o takovou hodnotu, která pomáhala tvořit platné kritérium v určitém stupni vývoje kritického názoru. V roce 1959 jsem se setkal při práci se souborem OB Neděliště (okres Hradec Králové), který o rok později právem slavil úspěch s inscenací hry Marie Kubátové **Jak přišla basa do nebe** na celostátní přehlídce vesnických souborů, tenkrát ještě v Jindřichově Hradci. Bylo to představení těžko kdy opakovatelné, do kterého vnesli venkovští herci bohatství vlastního lidského typu a jímavě jím naplnili autorčinu báchorku. Inscenace vznikala za celospolečenské pozornosti obce, kterou jako by sym-

bolizovaly všechny děti, které tu hrály andílky v nebi v pestrém výběru nočních košilek ze všech domácností. Tenhle nápad vznikl samovolně, když tolik lidí z malé vesnice hrálo, neměl by kdo děti hlídat, a tak nejbezpečněji jim bylo na jevišti.

Husté šero nepochopení a konfuse padlo často na otázku moderního smyslu amatérského divadla. Nevole i nadšení, odsudky a samochvála, pojmová nestálost, příkrá a často protikladná škála dojmových a logických kritérií. Právě toto představení přinášelo jasno, v mnohém jasno: každý člověk, který cítí a myslí, je člověk s perspektivním cílem, je společenský. Amatérské divadlo tuhle možnost tvarovat člověka má. A to je jedno kritérium, jehož objektivitu a mnohostrannou dosažnost pomáhalo objevovat nedělišťské představení. Má proto pro mne právo být přiřazeno k těm všem dobrým a kladným nej-, na které jsem mohl za ta krátká léta patřit. Chválím ten soubor za to, že jsem jejich příspěvek ke smyslu lidského tvoření spatřil mladýma nezkalenýma očima a při každém výkřiku „Zabte toho psa, jest to recenzent" jsem pak věděl, kdo to křičí a proč to křičí.

PETR PRŮŠA

*

Uvědomíme-li si hluboký význam účinu divadelního umění, je otázka, které ochotnické představení na mne v uplynulých třiceti letech zapůsobilo tak silným dojmem, že si na ně ještě dnes vzpomínám a proč, otázkou zcela jednoduchou. Odpověděl jsem si okamžitě, protože představení, na která nemohu zapomenout a která na mne silně emočně zapůsobila a žijí stále v mém povědomí, jsou dvě. Je to Klicperův **Ženský boj** v podání souboru z Vysoké Libně a lidová **Komedie o hvězdě** v podání souboru z Jaroměře. Stále na ně vzpomínám, protože jsou tak osobitě naše, protože vycházejí z našeho lidu, z jeho lidové moudrosti, protože jsou naplněny čistou půvabnou poezií. A pro tuto poetičnost těchto dvou představení je mám stále v mysli a neustále si kladu otázku, proč je poezie z divadel vyháněna, proč mnozí tvrdí, že poezie do divadla nepatří.

Co tedy patří do divadla? Kam patří divadlo? Mýlí se Aristoteles? Jestliže poezie nepatří do divadla, v tom případě by nepatřila ani do života. Život je svou nejkrásnější podstatou příliš poetický, než aby mu nebylo lhostejno, chce-li kdo mermomocí vylučovat z něho poezii. To je porušení svrchovaného zákona života, to je vyloučení z nejradostnějšího štěstí. Osobně je mi jedno, vyloučí-li někdo poezii z divadla, ale je mi líto divadla, z něhož je poezie vylučována, protože takové divadlo je špatné, prázdné myšlením ducha, akademicky studené, protože je bez radosti.

V době klasicismu, i později, vyrůstalo divadlo bezprostředně z poetické kultury života a poezie byla v divadle ovzduším, vyrůstala z ní organicky divadelní dějovost a divadelní charaktery. Poezie tu byla proměňována v divadelní účin. Proto také divadla všech velkých kultur byla a jsou poetická, protože poetické divadlo je výrazem kulturního stadia vyspělosti.

Ženský boj a Komedie o hvězdě jsou plny naší poezie, naší lidové moudrosti, protože obě míří k divadelnímu účinu, který proměňují v divadelní skutečnost a proto na ně stále a rád vzpomínám. Jsou půvabné, jako život.

MILOŠ HONSA

*

Otázku, které ochotnické představení v uplynulých třiceti letech na mne silně zapůsobilo a proč, položil časopis věnovaný činohernímu amatérskému divadlu. Měl bych tedy odpovědět vzpomínkou na činoherní amatérské představení. Leč využiji toho, že ta otázka není takto přímo vymezena a odpovím na ni příkladem z jiného druhu divadla — z divadla loutkového. Bylo to před nějakým rokem na Chrudimi zhlédnuté představení svitavského souboru, které uvedlo Cinybulkovu hru **Ostrov splněných přání.**

Důvod je jednoduchý. Vždycky jsem byl přesvědčen — a pořád jsem — že amatérské divadlo má svůj smysl jenom tehdy, když řekne něco, v čem překročí obsah sdělení, které může poskytnout profesionální divadlo. Když zapomene na to, co je běžné, co je tradiční, co je povinné, protože se to tak dělá, a bude mít odvahu — a chcete-li i trochu drzosti — zrušit všechny dosavadní konvence proto, aby prezentovalo, předvedlo životní cítění, snažení, myšlení těch, kteří se dobrovolně sešli, aby si zahráli. A přesně tohle zaznělo ve svitavském představení nejsilněji ze všech ochotnických představení, která jsem kdy viděl.

Jeho tvůrci rádi zpívají, muzicírují. A tak vyšli z muziky — úsměvné a optimistické — a tenhle rytmus, pocit, vztah k životu vložili i do inscenace. Z klasického — nebo skoro už klasického textu — loutkového divadla se zrodila tak živá hodnota dnešní, v níž bylo tolik dnešního humoru, že ani na okamžik nebylo pochyb o tom, kde a kdy se to představení hraje. Bylo to prostě představení z libosti, z radosti ze hry a přitom z nutnosti právě takto se vyslovit, právě takto text zpřítomnit.

Což koneckonců je vždycky smyslem každého divadla. Nejen amatérského. A proto jsem si dovolil na položenou otázku odpovědět tímto představením.

JAN CÍSAŘ

Dívám se na svět jen o několik let déle, než je oněch 30 let od osvobození naší vlasti. Proto moje divadelní zkušenost naplní jenom část doby, vymezené pro tuto anketu.

Ačkoliv si pamatuji první divadelní představení, které jsem viděla sotva pětiletá (byl to Goldoniho **Sluha dvou pánů**) v provedení ochotníků a utkvělo mně nesmazatelně v paměti, přece jen uchovávám jedno, jež na mě zapůsobilo nejsilněji.

Již patnáct let bedlivě sleduji jihomoravské amatérské divadlo a znám je téměř důvěrně; moji přátelé nechť prominou — nejpůsobivějším představením pro mne byla inscenace Dürrenmattových **Fyziků**, uvedená divadelním souborem ČK ROH Makyty Púchov (33. Jiráskův Hronov — 1963). Dodnes vidím magickou černobílou scénu, při vzpomínce jako bych slyšela svist kolem obrovitých vysokonapěťových izolátorů u stropu haly ve vile, v níž se tato „detektivní komedie" odvíjí — plná filosofických, vědeckých a etických problémů dnešní civilizace.

Púchovský soubor tehdy dokázal, že amatérské divadlo je schopno klást si vysoké cíle a bezpečně se přiblížit k jejich naplnění. Fascinovala mě kolektivní souhra všech postav, ač komedie dává příležitost k mnoha sólovým vystoupením, kultivovaný herecký projev V. Hodoně — Möbia a hlavně promyšlená, vystihující a ucelená režie ženy — Milky Čibenkové. Představení Fyziků je mi dosud nejpříznivějším setkáním s ochotnickým divadlem a jeho nejlepšími možnostmi.

LIBA ZBOŘILOVÁ

Dělnické divadlo Královo Pole, Vstanou noví bojovníci (1956)

Dokumenty

ZAHAJUJEME

(Z projevu E. F. Buriana na schůzi divadelníků 26. VII. 1945 v Divadle 5. května)

Československé divadelní hnutí stojí před velkým úkolem. Je to úkol budovatelský v nejčistším smyslu toho slova. Samo přeplánování československých divadelních poměrů není otázka nijak nová. Již za prvé republiky vyskytovaly se tu a tam hlasy, které mluvily ke svědomí podnikatelů. Dnes není mým úkolem rozbírat ani jednotlivé fáze boje za nové uspořádání divadelní organizace, ani vzpomínat na hrdinskou práci několika jedinců persekvovaných minulými systémy. Mám za úkol upozornit vás na velkou budovatelskou práci, kterou vám ukládá vládní program lidové republiky československé. Tím totiž, že se stal ten veliký a slavný zázrak Rudé armády a spojeneckých vojsk a že byl poražen nacismus, změnil se zásadně váš úkol, divadelníci. Lidová republika československá, v níž vládne lid za sebe, pro sebe a sám nad sebou, nesmírným způsobem zvyšuje své požadavky vůči intelektuálním pracovníkům. Vy si sami na počátku té velké budoucnosti, které hledíme dnes vstříc jako jeden z duchovně nejkonsolidovanějších států na světě, ani nedovedete představit, jakou velikou změnou budete muset projít, jak duchovně, tak i organizačně. Budete musit především jako umělci z lidu přicházející přiznat svou příslušnost k lidu. Budete ji přiznávat celou svou duchovní a organizační silou. Máte za úkol vytvářeti lidu takové umění, jaké zasluhuje. To není ode dneška frází jedné politické strany. To je program vlády lidové republiky československé. To musí být uskutečněno i za předpokladů, že přinesete zdánlivé existenční, umělecké a organizační oběti.

Dosavadní situace, kdy umělec byl vykořisťován podnikateli, kteří zastupovali v divadlech soukromokapitalistickou společnost, padla nádhernou skutečností naší svobody.

Stojíme na počátku velké konstruktivní práce, při níž nebude dosti času na intelektuální extravagance. Máli československé divadelní hnutí hrát i zde, v této skutečnosti, svou historickou úlohu, musí se stát pevnou a nedělitelnou složkou celostátní, všelidové konstruktivní práce. Je to zvláštní, ale přišli jsme na nějaký čas do doby, ve které se hovoří o všem jiném než o umění. Není to proto, že bychom snad přestali být umělci. Je to proto, že právě tím, že jsme umělci, víme, že asi nebudeme dělat nic jiného než umění a to nám prozatím stačí k tomu, abychom si mohli uvolnit čas pro věci důležitější, především pro otázky kulturně politické. A teď přicházím k tenoru své řeči. Co je to budovatelský úkol nových československých divadelníků?

Je to celostátní přeorganizování československých divadelních poměrů směrem k lidu. Poprvé v historii našich zemí se mluví o divadelním plánu. Dopomohlo nám k tomu odstranění soukromokapitalistických zájmů československého divadelnictví. A v čem se především bude jevit přeorganizování československého divadelnictví? Bude se jevit v tom, že se celou silou své vynalézavosti a svého kulturně politického uvědomění budeme snažit o decentralizaci a rozplánování československých kulturních poměrů. Dnes již každé dítě v Československu ví, že jedním z největších úspěchů agrarofašismu byla centralizace kulturních poměrů do hlavních měst a negramotizace venkova jako její přímý následek. Dnes je situace zásadně jiná. Dnes nikomu z nás nemůže záležet na tom, abychom měli negramotný venkov. Naopak, čím vyšší bude kultura venkova, tím vyšší bude kultura měst.

Dnešní konference divadelníků tedy především manifestuje pro naprostou a úplnou decentralizaci československých kulturních poměrů. Na základě rozplánování, o kterém uvažovali odborníci již v ilegalitě a k němuž se pomalu dochází za tu krátkou dobu trvání naší svobody, bude nám už letos, sice provizorně, ale přece vážně umožněno, abychom přikročili k tomuto velkému budovatelskému dílu. Znamená to především přebudovat sama sebe, potom přebudovat celé divadelní poměry ve státě, přeorganizovat otázky ansámblů a jejich vedoucích, postarat se o dokonalá spojení technická i umělecká, abychom konečně našli onu nit, která nás má vést ke klubku celostátního myšlení. V lidové republice československé musí být kulturní hladina vyrovnána. Venkov se musí dostat do měst, a města se musí dostat na venkov. Jednota zemědělského a fabrického lidu ať nám je vzorem pro jednotu kulturních pracovníků měst a venkova. Musí už jednou pro vždycky padnout prominentství státních divadel. V nové republice československé nepotřebujeme několik mistrů v jednom divadle. Potřebujeme mistrovské divadelní hnutí po celém Československu. To jste, milí divadelníci, československému pracujícímu lidu dlužni. To od vás československý pracující lid ve své důvěře k vám očekává. Neučiníte-li to teď, v nástupu k nové svobodě, mohlo by se velmi snadno stát, že byste ztratili důvěru pracujícího lidu a k tomu vám neradím. Proto se dejte do služeb myšlenky decentralizace oddaně, s vědomím vlastenecké povinnosti. Postavte ve všech městech a městečkách, kde jen můžete, kvalitní, především kvalitní divadelní soubory a služte velké myšlence lidové demokracie. Nevím, co bych ke svému projevu ještě měl dodat, protože mně vyměřený čas vypršel. Je tu ještě mnoho problémů dílčích, mnoho praktických, mnoho zdánlivých záhad, ale to už musím ponechat užšímu a aktivnějšímu jednání. Končím svůj projev a volám: Ať žije decentralizace československých kulturních poměrů! Ať žije československý pracující lid, kterému tato decentralizace bude sloužit! Ať žije jednota mezi venkovem a městy!

ČEST GOTTWALDOVSKÉMU DIVADLU PRACUJÍCÍCH

Pomoc profesionálních divadel našim ochotnickým souborům má hluboké kořeny, velké tradice a zajímavou historii. Dnes už snad není v naší socialistické republice jediné profesionální divadlo, které by nám více nebo méně nepomáhalo. Hledáme-li však příklad divadla, které od samotné doby svého vzniku po všechna léta soustavně, cílevědomě a ve velikém rozsahu podporuje amatérské divadelní snažení, dojdeme k jménu Divadla pracujících v Gottwaldově. Uvádíme strohá fakta o současné spolupráci jeho členů s našimi soubory a využíváme této příležitosti, abychom na stránkách ochotnického časopisu upřímně poděkovali gottwaldovským profesionálním divadelníkům za jejich práci.

Redakce

V. K. Klicpera, Zlý jelen. Režie Al. Hajda. Snímky z gottwaldovského DP Jan Regal

Dramaturgie divadla spolupracuje s amatérskými divadelními soubory a recitačními kroužky gottwaldovského okresu při výběru her a pořadů zaměřených k 30. výročí osvobození. Režisér Alois Hajda nastudoval v Závodním klubu Pal-Magneton Kroměříž s jeho divadelním souborem hru B. Brechta Pušky paní Carrarové. Režisér Svatopluk Skopal nastudoval se souborem Závodního klubu Slavia Fatra Napajedla Volodinovu hru Pět večerů, jejíž inscenace bude slavnostně uvedena v rámci oslav 30. výročí osvobození; podílí se rovněž na přípravě mezinárodního folklórního festivalu ve Strážnici. Zdeněk Hradilák nastudoval s amatéry Spojených závodních klubů Tesla Rožnov Arbuzovovu hru Náš milý starý dům. Angažovanou hru připravuje pro soubor Závodního klubu Svit Gottwaldov Karel Semerád. Herec Rudolf Šimara aktivně spolupracuje se SSM Lichnov u Frenštátu, kde s kolektivem mladých lidí vytvořil poetické pásmo, zaměřené k oběma významným výročím, k oslavě 30. výročí SNP i 30. výročí osvobození. Skupina Jar. Roštínského, která spolupracuje s OKS Gottwaldov (J. Roštínský, P. Leicman, Z. Kružíková, I. Kučera, J. Batík), uvedla v Modrém klubu a v několika dalších knihovnách v okrese poetické pásmo Čas ohňů a několik dalších angažovaných pořadů, například pásmo poezie A. S. Puškina Arion, pásmo o Leninovi — 10× na velké téma, a pásmo ze Ščipačevovy poezie Čas oblázků. Tato kulturní brigáda připravuje další angažované umělecké pořady.

Brigáda socialistické práce kolektivu osvětlovačů se podílí nejen na rekonstrukci světelného parku Osvětové besedy Spytihněv, ale vedoucí brigády Zdeněk Kalvoda pomáhal tamějšímu amatérskému souboru i jako režisér při inscenaci Bukovčanovy hry Než kohout zazpívá.

Svou tradici již mají recitační vystoupení herců Divadla pracujících. Eva Matalová vystoupila například na vernisáži Výtvarné soutěže ZUČ, zaměřené k oběma výročím, Věra Nováková připravuje žáky LŠU pro soutěže mládeže, letos opět tematicky velmi vyhraněné. Významné události připomene se svým souborem v Želechovicích i vedoucí skladu O. Kvapil, Marcela Chlupová se souborem ZDŠ Zádveřice, Pavel Leicman, který vede recitační kroužek Pedagogické školy v Kroměříži. Herci S. Třiska, M. Vosmanský, I. Kalina, E. Matalová vystoupili na setkání důchodců s družebním okresem Bratislava v Holešově; toto setkání se konalo u příležitosti oslav SNP, a tato skupina herců chce v podobných akcích pokračovat i v roce 30. výročí osvobození. Výtvarník propagace Josef Ruszelák vytvořil k 30. výročí osvobození cyklus grafických listů, které bude ONV v Gottwaldově udělovat jako diplomy v soutěži SČVU, pořádané v rámci oslav.

A s jakou vděčností ochotníci přijímají pomoc profesionálních divadelníků, toho malým dokladem je kroměříž-

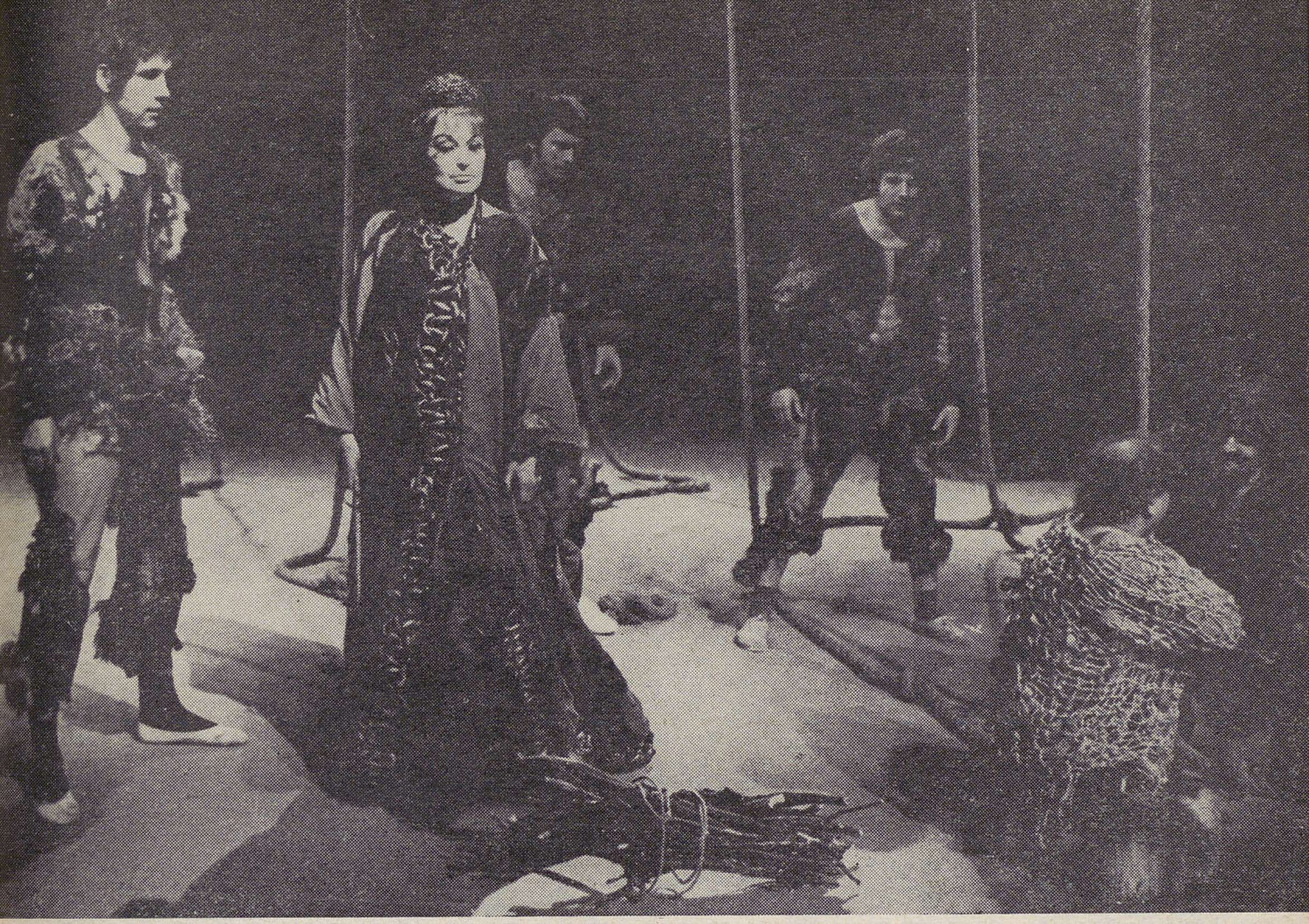
ský program k inscenaci Brechtovy hry Pušky paní Carrarové. Ludmila Cápková zde popisuje dvacetiletou spolupráci režiséra Hajdy se souborem a v závěru píše: „On to byl, kdo nám dal poznat nesmlouvavou tvrdost divadelní práce svými profesionálními nároky na nás kladenými, aby nás přes ně dovedl čtyřikrát na Jiráskův Hronov, k té nesmírné závrati štěstí z vítězství, korunovaného cenou pro amatéry nejvyšší: Cenou Antonína Zápotockého. Ale to všechno, co za 20 let dal, bylo jen nám, kroměřížským ochotníkům? Nebylo to celému městu? Jeho milému a milovanému, kterému splácí dluh za to, že je smí nazývat svým, on, divadelní režisér, jehož jméno překročilo hranice naší vlasti?“

Vpravo nahoře Radúz a Mahulena (režie P. Pecháček)

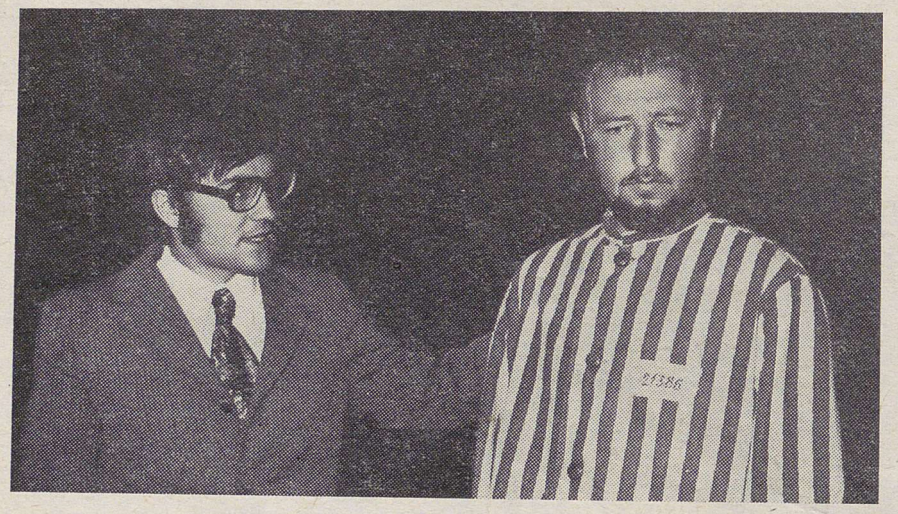
Vpravo dole C. k. polní maršálek (režie M. Slavík)

Dole Antonius a Kleopatra (režie Al. Hajda)

Z bruntálské inscenace Luigiho srdce (K. Krupička a V. Šemora)

BRUNTÁLSKÁ PĚTILETKA

Pět let v existenci divadelního souboru jistě nepředstavuje žádné významné údobí, vždyť tradici některých amatérských divadel v naší vlasti lze měřit i staletími. Nicméně pentada souboru Magnet, jehož zřizovatelem je Jednotné kulturní středisko města Bruntálu, představuje patrně dosti typické nadšené a dobrovolné úsilí po vlastní umělecké tvorbě, které vzniklo bez jakékoli vnější iniciativy a jehož výsledkem je dnes již uznávané obohacení kulturního života nevelkého okresního města v pohraničí. To samo snad již může být důvodem k malému shrnutí činnosti souboru, jeho práce i úspěchů.

Vznik souboru je datován k únoru 1970, kdy se pod organizačním vedením nynějšího vedoucího Magnetu, učitele hudby Vlastimila Šemory, sešla skupinka mladých divadelních nadšenců a navázala na činnost „staršího" souboru, založeného hned po osvobození, který se z různých organizačních důvodů rozešel.

Magnet začínal Nevěstou. Hra z repertoáru prvorepublikánské avantgardy v sobě skrývala řadu úskalí: dramatické vyjádření postavené vyloženě na herecký výkonech, strohá náznaková výprava, vstupy z hlediště, práce s reprodukovanými zvuky atd. A samozřejmě – všechny bolesti nově narozeného: neznalost jevištní práce, nedostatek divadelní techniky, značná fluktuace členů souborů, to vše se řešilo ve vášnivých diskusích a překonávalo nadšením. Není divu, že premiéra byla až v prosinci 1970. Ale Nevěsta „nepropadla" a i když si Magnet první laťku dal značně vysoko, vaz si nezlámal a získal prvé sympatie publika.

Dalším krokem ve zvládání umění Thálie byl pro mladé herce Daňkův Podvod se svatbou. Dvoj- i trojrole, hra s imaginárními rekvizitami, „hra ve hře" i neustále obnovovaný kontakt s hledištěm, to byly další kaménky praktické divadelní abecedy. Konečně vrcholem jakéhosi „období hledání" byla Benátská komedie, vlastní přepis souboru klasické Goldoniho komedie Sluha dvou pánů. Postavám staroitalské frašky byl do úst vložen intelektuální recesistický humor typu V + W s řadou anachronismů. Charakter postav byl vyjádřen jen dobovými pokrývkami hlavy, scénické obrazy se měnily pomocí jednoduchých panelů a rolet při otevřené oponě. Bláznivý děj se spoustou nečekaných zvratů, doplněný svižnými melodiemi, byl jako rozprsknutá barevná rachejtle a tak také Magneťáky podán. Jistě s větším entuziasmem nežli hereckým umem. Ale Benátská komedie přinesla souboru i první vavříny: na okresní přehlídce ve Dvorcích 1972 první cenu za inscenaci a za nejlepší mužský herecký výkon, kterou si za nezbedného Truffaldina odnesl Ludvík Gregor. Nezůstalo však jen při tomto vítězství, protože nápaditě inscenace si povšiml tehdejší člen poroty, významný režisér Divadla Z. Nejedlého z Opavy PhDr. Dalibor Pleva. Na příští dva roky obětoval svůj volný čas bruntálským ochotníkům a jeho práce se stala pro Magnet pernou, ale neocenitelnou školou. Ještě před koncem jarní sezóny dvaasedmdesátého roku soubor nastudoval úsměvnou pohádku Nováka a Oubrama Strašidlo Bublifuk.

Ruské klasické drama je pro amatéry tvrdým oříškem, a zejména A. N. Ostrovskij. Nový režisér bruntálského Magnetu však věděl přesně co po hercích požadovat a tak se bruntálská scéna stala svědkem inscenace Bouře. Premiéra byla uvedena na tradičním bruntálském Festivalu přátelství za účasti severomoravských amatérských souborů. A Bouře také dostala první ocenění: cenu za režii pro dr. Plevu a cenu za působivou scénu pro dalšího opavského spolupracovníka Magnetu Jiřího Istela. Ostrovského drama v bruntálském podání bylo oceněno i na dalších přehlídkách. Ruská klasika se souboru zalíbila, tentokrát osobitým humorem klasické Gogolovy Ženitby. Premiéru zhlédli bruntálští diváci opět na Festivalu přátelství v listopadu 1973. Palmu za herecký výkon si odnesl za roli věčného ženicha Podkolesina Vlastimil Šemora. Okresní přehlídku vyhrává soubor již potřetí a porotě se nejvíce líbí ženská role Svatky Bajerové, která hrála Agátu.

Rok 1974 přináší významnou změnu. Na režisérském křesle střídá dr. Plevu přední herec olomoucké scény Divadla Oldřicha Stibora – Václav Brtna. Nový režisér i nový styl práce. Kdežto doktor Pleva byl spíše teoretik a analytik, Václav Brtna je zkušený herec, praktik. Poněkud jiný přístup jevištní práce režiséra se stává opět novou školou pro bruntálské amatéry. Prvním výsledkem společné práce olomouckého herce s Magnetem bylo Bukovčanovo Luigiho srdce aneb Poprava tupým mečem. Aby tradice zůstala neporušena, znovu má „křest ohněm" na XIII. festivalu přátelství. Verdikt poroty byl pro soubor opět příznivý: Zásadní idea hry byla podána přesvědčivě. Cena za režii patří Václavu Brtnovi a za herecký výkon v postavě amerického gangstera Luigi Lombardiho V. Šemorovi. Ještě nevyprchal z bruntálského sálu potlesk Luigimu, už se po jevišti prohánělí darební čerti, Honza Mydlil se rozháněl vařečkou a královna omdlévala, aby Magneťáci oživili pohádkovou komedii Zelenky a Zámiše – Elce Pelce do pekelce.

Pohádka roznáší smích po celém okrese a před Magnetem je odpovědný a závažný úkol. K oslavě významného jubilea osvobození si vybrali dramatizaci Otčenáškovy novely Romeo, Julie a tma. Scénickou úpravu dal novele Karel Urbánek a s použitím Hrubínových veršů má charakter dramaticko-poetického obrazu. Je pochopitelné, že se tento poněkud nezvyklý žánr stane dalším prubířským kamenem bruntálského Magnetu.

C. NAVARA

KARLOVARSKO NESPÍ

Po dlouhé odmlce se ozval okres Sokolov, kde začíná úspěšně orat zarostlou brázdu ochotnického divadla populární odborná pracovnice pro divadlo na OKS v Sokolově, Hanka Bednářová, autorka úspěšné divadelní hry Čas zrání. Jejím dílem je úspěch souboru s Irkutskou historií a Bílou krví, se kterou vystupoval na festivalu v Radnicích. Dobře se má k životu omlazený divadelní soubor Kulturního domu v Kraslicích, který sbírá vavříny s Jílkovou Šípkovou Růženkou a studuje hru V. Cacha O koho se hraje. Po dlouhém odmlčení se hlásí k životu Divadelní soubor OB v Lokti, který už má za sebou úspěšná vyprodaná

představení hry Jelen v laguně. Smutnější je, že spí soubory v Chodově a v Sokolově, kde býval vynikající a velmi agilní soubor s jasnou pokrokovou tendencí. U Karlových Varů v Nové Roli vznikl zásluhou OV SČDO nový soubor, který už má na kontě dvě premiéry, Manzariho Ruky na rameni a Kainarovy Zlatovlásky, a nyní studuje hru bulharského autora Pančeva Tváří v tvář. Staorolský soubor inscenoval sovětskou komedii Sůva a pohádku Zkoušky čerta Belínka a studuje novou pohádku. Nejdecký soubor po málo úspěšném Švejkovi uvádí dobrou inscenaci Revizora v režii B. Vozara a problematickou protektorátní operetu Ostrov milování. Divadelní studio D3 z Karlových Varů absolvovalo 24 představení Bajdžijevovy hry Štěstí (Duel). Dalším úspěchem je Andersenova pohádka Pasáček vepřů, nastudovaná Marií Honsovou na památku stého výročí úmrtí H. Ch. Andersena. V lednu uvedlo D3 československou premiéru televizní hry E. Sadkové Půl penny, kterou režisér Vl. Ondráček uvádí pod názvem Civilní spor. Na květen připravuje Miloš Honsa premiéru amerického pokrokového filmového režiséra Paul Zindela (Neumanna) Účinek gama paprsků na měsíčky zahradní. Marie Honsová studuje třetí premiéru toho roku, pohádku Nováka a Oubrama Vodník Mařenka.

Jak je patrno z tohoto výčtu, karlovarská oblast nespí, žije stranou ústředních zájmů, ale žije šťastna svými úspěchy, radostí z vykonané práce. Ochotníci z Karlovarska dovedou zdůraznit sílu a angažovanost amatérského divadla a jejich diváci si uvědomují divadelnost jejich inscenací, divadelnost, která se ještě v nedávnu z českých jevišť ztrácela a jejíž éru obnovy amatérské divadlo nastupuje. Obnova divadelnosti je totiž podvědomá a přirozená touha současného diváka. Obnova divadelnosti pro něj znamená možnost navázat bezprostřední kontakt, možnost rozvinout vlastní fantazii, být aktivní při vnímání uměleckého díla, pořídit si ventil pro pocity, myšlenky a prožitky, které se v člověku shromažďují stále intenzívněji. Jen pro tuto možnost kontaktu chodí do divadla, pro tuto možnost do něj bude chodit stále. Divadlo musí zůstat tím, čím bylo těch skoro tři tisíce let: uměním, které účinně ruší samotu a izolovanost člověka.

MILOŠ HONSA

LIDI MAJÍ JINÝ KALENDÁŘ

Určitě mají, říká Vlasta Kubíčková z Prostějova, protože podle běžného kalendáře jí bylo letos v únoru 50 let. Prostějovská herečka a režisérka svůj věk necítí a budiž pravdě učiněno zadost, ani na něj nevypadá. Letopočty a čísla mají však svoji vážnost. Vlasta Kubíčková má na svém dosavadním kontě práce pro ochotnické divadlo nemalé aktivum: 30 let práce v souboru, 482 odehraných představení, 36 režií, 27 návštěv Jiráskových Hronovů, řadu vlastních dramatizací a úprav pohádek, bezpočet vytvořených rolí, řadu ocenění z divadelních festivalů a přehlídek.

V. Kubičková v roli Maryši (1958)

Jako dvacetiletá začala hned po skončení války pracovat v Divadle Hanácké obce v Prostějově, v souboru, který má dnes pětačtyřicet let činnosti za sebou a jenž navázal na slavnou tradici vyspělých prostějovských ochotnických spolků, kam zajížděli hrát i přední herci Národního divadla — Otýlie Sklenářová-Malá, Hana Kvapilová, Eduard Vojan.

První rolí Vlasty Kubíčkové byla Panská ve Snížkově hře Příklady táhnou, druhou již velká role Heleny Gloryové v Čapkově R.U.R. V srpnu roku 1946 ji hrála se svým souborem na Jiráskově Hronovu. Opojena úspěchem z vystoupení, když obecenstvo skandováním vyvolalo několikrát na scénu Helenu a Domina, to jako mladý kandrdas nevydržela. Zaplakala si od srdce v koutku jeviště Jiráskova divadla. Starý jevištní mistr Polanský ji tišil: „Neberte si to tak, Helenko, vždyť je to jenom divadlo!" Pro další život jí nezůstalo „jenom divadlo", ale hlavně divadlo.

Vytváří řadu rolí českého i světového repertoáru — Mrštíkových Maryšu, Runu v Zeyerově Radúzovi a Mahuleně (ta patřila k jejím nejmilejším), Melitu v Lišce a hroznech. Hrdě přiznává, že jejím oborem nebyly nikdy svůdné a krásné milovnice. Nejraději hrála a hraje role komické — mladé i staré (A. Rydley — Půlnoční vlak, S. O'Harra — Osmá žena plukovníkova, N. Coward — Duchové na zemi atd.). Opravdového ženského komického mistrovství dosáhla právě jako madam Arkáti ve hře Duchové na zemi. Sám první vstup vyvolavačky duchů na jeviště ve fantastickém kloblouku byl divadelním zážitkem. Přísně držená postava, nevnímající nic z děje na jevišti ani z reakce hlediště, nepodléhající žádnému vývoji, jen s hypnotizérskou přesností plnící svůj úkol, byla vrcholem dosavadních hereckých kreací Vlasty Kubíčkové.

Nadaná herečka stala se také potřikrát v různých rolích partnerkou národního umělce Rudolfa Deyla st., který v Prostějově často hostoval (G. B. Shaw — Vdovcovy domy, F. Tetauer — Znamení býka, J. K. Tyl — Paličova dcera). S Paličovou dcerou zajížděl soubor i na vesnice a Rudolf Deyl s ním. V jedné z nich blízko Prostějova byli diváci vždy naladěni na veselohry; Tylovo drama nepřijímali, ze sálu vanul chlad, tu a tam se ozval nemístný smích. Vlastě to bylo líto, především pro účast Mistra Deyla. Ten však vycítil stesk herečky, vzal ji stranou a poučil: „Kdyby v sále sedělo jenom jedno dítě, které vás bere vážně, stálo zato hrát."

V sezóně 1955—56 se Vlasta Kubíčková rozhodla i pro režijní práci — zejména her určených dětem a mládeži. Už v roce 1959 získává soubor pohár národní přehlídky ve Svitavách za inscenaci Andersenova Slavíka v její režii. Za dvacet let své režijní práce vytvořila řadu inscenací i pro dospělé, k divadlu pro děti ji však váže pouto silnější. Jednou měli hrát na malé vesnici. V sále bylo pořád ticho, tak se čekalo, až děti přijdou. Objevila se však učitelka s dotazem, kdy začnou hrát, neboť sál je již hodnou chvíli zcela zaplněn. Tiché dětské obecenstvo vidělo tehdy poprvé divadlo. Po skončení pohádky nadzvedlo padesát dětských hlaviček oponu a prosilo: „Hréte nám ešče."

Vlasta Kubíčková klade na přípravu a studium inscenací pro děti velké nároky — sama sobě i svým spolupracovníkům. Hry pro děti stávají se časem osou dramaturgického plánu souboru. Pro nedostatek textů začíná režisérka sama dramatizovat a upravovat pohádky i hry — nejčastěji sahá do pohádkové pokladnice Boženy Němcové (Sůl nad zlato, Neohrožený Mikeš), upravuje loutkovou Kouzelnou galoši, dále Doktora Bolíto, Medvěda a vílu. Dbá i na vkusnou výpravu těchto her stejně jako důsledné režijní domýšlení textů a vedení herců. Po právu získala vysoké ocenění na první Národní přehlídce divadelních souborů hrajících pro děti v Porubě 1973 její inscenace Jilkovy hry Pták Ohnivák a liška Ryška. Na letošní přehlídku připravuje Vlasta Kubíčková Tylova Strakonického dudáka, jenž má být opět úpravou přiblížen dětem.

Za svojí dlouholeté divadelní praxe získala Vlasta Kubičková vedle značných vědomostí i velmi dobré organizační schopnosti. Je už deset let odbornou pracovnicí pro divadlo v Okresním kulturním středisku v Prostějově. Za jejího působení vzniklo v okrese mnoho nových souborů, především z řad mládeže, jejichž členové se s důvěrou obracejí o radu ke zkušené pracovnici. Připravuje pro ně odborná školení, přehlídky, festivaly, jezdí radit, pomáhat. Patří mezi nejlepší odborné pracovníky v Jihomoravském kraji. Zainteresovala pro práci v divadle nejen celou vlastní rodinu, ale dovede nadchnout i své okolí. Pracuje převážně s mladými lidmi, a tak nestačí počítat svoje léta. Proto je ten faktický fyzický věk vlastně nesmysl, vždyť kvůli divadlu zestárnout ještě nestačila. A padesátka není konečně žádný věk! Až jednou léta dolehnou, stejně se nebojí. S optimismem sobě vlastním říká, že se na jevišti mnohokrát provdala (především za ty, které nechtěla), mnohokrát zestárla (takže to umí), ale ještě nikdy v žádné hře na jevišti neumřela. Nezdolná životní síla, radost z práce a divadlo ji neopouštějí. A tak tobě, Vlasto, i sobě u této příležitosti přejeme: Dělé divadlo ešče dlóho!

L. ZBOŘILOVÁ

MLADÝ ČLOVEK V CENTRE POZORNOSTI

Nechcem tvrdiť, že by nebolo v Ružomberku divadelných tradícií. Sú tu – ako na celom Liptove – bohaté tradície ochotníckeho divadla. Veď po roku 1945 v samotnom meste Ružomberok súperilo sedem ochotníckych súborov a medzi nimi najvyššie stál krúžok ZK ROH pri n. p. BZ V. I. Lenina. Kládol si náročné umelecké ciele a dokázal vo svojom strede združiť nadaných a nadšených ochotníkov, ktorí sa v roku 1951 s hrou M. Gorkého Nepriatelia dostali až na Jiráskov Hronov a získali druhé miesto. Ale týmto úspechom akoby nadobro zhasla divadelná činnosť nielen v textilke, ale v celom Ružomberku.

Objavovali sa len pokusy nadviazať na tradície, ale nakoniec ostalo vždy len pri nich. V našich podmienkach už niet záujmu o tento druh záujmovej činnosti – konštatovalo sa – a aj bez toho, mladý človek sa aj tak orientuje úplne iným smerom, kráča inou cestou. Niet návratu!

Realita však hovorí niečo celkom iné. Nevzdali sa predovšetkým veteráni rybárpolského ochotníctva: G. Uhlárová a ing. F. Ondrejka, ktorí spolu s vedením ZK ROH dokázali zlúčiť dva základné komponenty jednoho celku: bohaté skúsenosti a mladistvý elán. A prvé ovocie týchto snažení sa už ukázalo.

Ponajprv to bola satira Osvalda Zahradníka Zurabája, alebo Epitaf pre živého, ktorou sa Divadelný súbor mladých textilákov uviedol pri príležitosti 30. výročia SNP a vyšvihol sa ňou na prvú priečku v okrese Liptovský Mikuláš; dôstojne reprezentoval aj na Krajskej prehliadke ochotníckych divadelných súborov v Stráňavách a na základe týchto úspechov bol preradený do kategórie „B", medzi súbory pokročilé.

Hra sovietskeho autora Josifa Oľšanského HUDBA Z JEDENÁSTEHO POSCHODIA nie je vonkoncom ľahkou predlohou. Pôvodina – skôr filmovo-televízne pôsobiaci scenár – kladie bezosporu otázky priestorovej realizácie v konkrétnych podmienkach a jeho podoba: moralizujúca a sentimentálna v konečnom výsledku – štylizuje v človeku právom očakávanie, ako sa ten-ktorý režisér vysporiada s týmito, nie nezávažnými problémami a aký prístup zaujme režisérka súboru, G. Uhlárová.

Keď sme si ale 13. februára 1975 v kine „Mier" pozreli slávnostnú premiéru Oľšanského hry v podaní divadelného súboru mladých, bolo skutočne čo obdivovať. Veď už len samotná úprava textu naznačuje presnú dramaturgicko-režijnú koncepciu, premyslenú a s maximálnym využitím vsadenú do priestoru, ktorý režisérke k dispozícii bol.

V dejovom kontexte ide o príbeh mladého človeka, jedného z množstva mladých ľudí, ktorých je toľko kdekoľvek na svete, ale ich život, či lepšie jeho podstata, má akýsi iný kódex. Ten ale nie je možné akceptovať, ba ani pochopiť jeho podstatu. Kosťa nemá prečo žiť, nemá cieľ, perspektívu, ostal mu len ironizujúci pohľad. Rodí sa v ňom zákonitý konflikt so životom dospelých, dôsledkom čoho vzniká pocit nepochopenia a nemohúcnosti. A odrazu svet „pitekantropa" okúsi prvý zachvev. On, tento barbarský pitekantrop, je ochotný ísť dokonca aj na Bachove omše do veľkej sály konzervatória. V konečnom výsledku je podstatné to, že sa mení jeho názor na svet, jeho vzťah k životu. Kosťovým cieľom už nie je získať „veľa peňazí za málo práce", ale možnosť sebarealizácie.

Dramaturgickou úpravou textu získala režisérka Uhlárová zaujímavý priestor, ktorý v plnom rozsahu využila tým, že vytvorila prakticky v priestoru celej sály (nielen javiska) päť simultánne svetelne vydelených priestorov a tak sa jej podarilo dostať celú polohu inscenácie do abstraktnejšej podoby. Nie však len v tom tkvie dominanta úspešnej réžijnej koncepcie Uhlárovej. Nie teda len v novom priestorovom riešení, ale predovšetkým v jasnom postulovaní a presnej formulácii problémov a v jednoznačnej odpovedi na ne.

Ak ale majú byť moje poznámky k inscenácii Oľšanského hry úplne, nemôžem vynechať výkon Petra Lejku v role Kosťu. Už v Zurabáji rozprestrel divákovi široký register výrazových prostriedkov, ktoré v Hudbe z jedenásteho poschodia len gradoval a umocnil (aj keď v inej polohe) obrovskou citlivosťou a zmyslom pre mieru vo výbere a použití; podarilo sa mu zvládnuť celú inscenáciu, počnúc epickou demonštráciou, až k maximálnej citovej zanietenosti, od samotársky meditujúceho, až k veselému, od pohŕdania k pochopeniu, od nenávisti k láske.

Jeho partnerka Ofinka – Saša Holomčíková: vždy nad situáciou stojaca, múdra, dobrá, chápavá, je odrazu prekvapená citovým pudom, ktorý ju zviazal s Kosťom. V hereckom prejave Holomčíkovej, okrem slušného pohybového prepracovania postavy, bola najväčšou devízou jazyková kultúra. Jej prekrásnu slovenčinu bolo priam radosť počúvať. Je škoda, že takto jednoznačne sa nedá hovoriť o celej inscenácii. Treba si ale uvedomiť, že ide o mladých ľudí, ktorí sa prezentovali na javisku – podaktorí – len druhý krát.

Druhá premiera Divadelného súboru mladých pri Závodnom klube ROH BZ V. I. Lenina v Ružomberku bola úspešná. Je to pekný príspevok textiláckej divadelnej mlade k 30. výročiu oslobodenia Československa Sovietskou armádou. Hodnota celého kolektívu je však v ich mladosti a zápale, ktorý pre divadlo majú a tá je najcenejšia.

ĽUBOMÍR R. HVOŽĎARA

tip pro vás

Letošní jubilejní rok 30. výročí osvobození naší země doslova zmobilizoval autorské síly naší dramatiky, a tak v novinkách divadelní edice DILIA se množí tituly původní tvorby. Je to radostné zjištění, i když zatím převládá kvantita nad kvalitou.

Mezi partyzány do doby na sklonku války nás přivádí působivé drama Jaroslava Bařinky **Ploština v plamenech**, připomínající odboj, do něhož se zapojili prostí lidé na Valašsku, dnes už bezejmenní hrdinové, z nichž mnohý vítězství nad fašismem nedožil. Partyzáni se v této hře střetávají se zradou — dva agenti gestapa se mezi ně rafinovaně vetřeli a oddíl doplatil na příslušnou důvěřivost. (13 mužů, 3 ženy, kompars — dekorace: náznaková.)

Přímo ke dnům Pražského povstání v květnu 1945 se vrací příběh hry Františka Kožíka **Než se zvedla opona**. Historické události jsou tu nazírány a prožívány skupinkou totálně nasazených herců, v jejichž osudech a charakterech se obráží názorové a

společenské rozvrstvení lidí před třiceti lety. (11 mužů, 4 ženy — dekorace: ve vile, na ulici, v krytu)

Zcela z jiného zorného úhlu zachycuje pohnuté válečné události drama Miloše Bílka a Vojtěcha Róna **Hra na Otóna.** Zavede diváka do řad nepřátel na frontu do Polska, kam narukoval mladý Vídeňák, prokurista otcovy firmy s dětským prádlem, Otón Römisch. Citlivý, snad až přecitlivělý chlapec, milující své rodiče, poprvé zamilovaný do dívky, je náhle vytržen, z mírumilovných a poklidných stěn domova a starého kulturního města. Mohl by se válce vyhnout, otcovy možnosti a vlivy by mu pomohly, ale Otón nechce. Ne pro fanatismus či touhu po válečných ostruhách, ale protože nechce protekci. Jeho setkání s válečnou skutečností, s násilím a brutalitou však neotupí jeho citlivost, ale naopak probudí ještě větší odpor a Otón je nakonec zastřelen jako zběh. Hra má hluboký filosofický podtext a také forma, jíž je psána, je zajímavá. (10 mužů, 3 ženy, kompars — dekorace: náznaková)

Mimo tato díla, jejichž příběhy nás uvádějí bezprostředně do válečných dnů, se objevují hry ryze současné, v nichž se obrážejí morální profily dnešních lidí a problémy, jak se říká, všedních dnů. V minulém Tipu jsme již upozornili na jména Jílek, Knitlová, Bednářová a Hejda a jejich díla. Nyní se na pult prodejního střediska Dilia dostala i nová hra Jana Otčenáška **Víkend uprostřed týdne,** která si s laskavým a úsměvným pohledem všímá citových manželských a mimomanželských vztahů několika dvojic, jež si vyjedou do chatové osady Posázaví. Hra bude jistě vítaným přínosem i pro průměrný ochotnický soubor, v němž se najdou pro její obsazení 3 muži a 4 ženy.

Právě tak dramaturgicky lákavá bude detektivně laděná hra Nataši Tanské **Oblázek na břehu mořském** (5 žen, 4 muži), v níž jsou hlavními hrdinkami prodavačky obchodu se suvenýry, z nichž jedna zabije vedoucí prodejny. Psychologicky složité vztahy mezi pěticí žen zachycuje autorka velice poutavě a se zaujetím pro spravedlnost a objektivitu. Ze slovenštiny přeložil hru Vladimír Gronov.

Další dva tituly jsou tematicky spjaty přímo s 30. výročím osvobození. Milan Klíma napsal podle románu Josefa Kocourka Zapadlí vlastenci 1932 drama **Běženci.** Snaží se v něm odhalit podhoubí, z něhož mohla vybujet fašizace našeho pohraničí, tedy zrod sudetské otázky. Na osudech skupiny české inteligence v malém pohraničním městečku zachycuje společenskou problematiku posledních let předmnichovské republiky a naznačuje příčiny pozdějšího vývoje. Hra má poměrně malé obsazení (8 mužů, 3 ženy) a jednoduchou dekoraci. A tak svým komorním laděním a ostře vykreslenými charaktery bude jistě vítaným titulem na každé amatérské scéně.

Obtížnější pro ochotnické inscenátory by nesporně byla hra **A tisíce jiných,** která vznikla v dramaturgickém semináři DAMU a podílelo se na ní autorsky osm posluchačů fakulty. Napsali ji na základě studia archívních materiálů, literatury a rozhovorů s přímými účastníky odboje. Dnešní mladí lidé, kteří válku neprožili, se zde vžívají do pocitů, myšlení a jednání svých tehdejších vrstevníků. Zdůrazňují krutost, s níž válka přerušila životní plány a sny mladé generace, ale s níž také mnohé teprve počínající životy násilně ukončila. Mladí autoři se ve své hře netají obdivem k těmto chlapcům a děvčatům, kteří se samozřejmostí a přímočarostí svého mládí vstupovali do ilegálních odbojových organizací. Nejsou tu fráze ani patos. Je to hra mladých pro mladé, a tak i přes svoji obtížnost i poměrně velké obsazení by mohla zaujmout třeba svazácký amatérský kolektiv, který vede zkušený režisér.

. Profesionálními úspěšnými premiérami již prošly další dva tituly dnešního Tipu z ediční produkce DILIA. Je to **Hon na zmije,** zdařilá kriminální hra Bedřicha Skočdopole, jejíž děj začíná při vyšetřování předstírané sebevraždy cizího státního příslušníka v hotelovém pokoji. Při zjištění, že si mrtvý dal do novin inzerát na společnici pro své pražské pobyty, je náhle v podezření několik žen, které mu odpověděly. Zajímavé ženské charaktery, jejich osudy a proti nim dobře vykreslené postavy dvou vyšetřovatelů, to jsou cenné devízy pro ochotnickou dramaturgii (3 muži, 6 žen, dekorace: pokoj a bar interhotelu).

Hry, které vznikly většinou v posledních měsících na stolech našich dramatiků, jsou určeny dospělým. O to potěšitelnější je fakt, že mezi novinkami DILIA se nyní objevila i hra pro pionýrský věk a dokonce vpravdě s pionýrskou tematikou. I když zcela jinak pojatou, než v našich představách žije z her schematických. Jejím autorem je Jan Jílek a jméno dramatika je už samo zárukou kvality, osobitosti a opravdovosti. Jeho hra **Velké tajemství** svěřuje divákovi tajemství jedné party kluků a holek, kteří pěstováním žampionů ve sklepeních staré hradní zříceniny — na místech, kde jejich rodičové kdysi za mlada hledali poklad — chtějí vyrovnat dluh místního JZD. I oni však doslova odkryjí poklad, poklad svých schopností a činorodé práce. (6 mužů, 2 ženy, 4 chlapci, 1 dívka, dekorace: náznaková)

hš

NOSITELÉ ZLATÉHO TYLA

Učitel **JAN MATYŠČÁK** pracuje přes 40 let v obci Karolinka jako režisér, scenárista, hudebník i aranžér výzdob a dekorací pro různé příležitosti. Především je však režisér a ve svých 64 letech stále vede karolinský soubor, který dosahuje významných výsledků. Nejinak tomu bylo v minulosti, na divadelních festivalech bývalého Gottwaldovského kraje se soubor DP Karolinka umisťoval vždy na předních místech. Po přeřazení do Severomoravského kraje se karolinský soubor stal pětkrát vítězem krajské přehlídky vesnických souborů v Bordovicích. V letech 1972 a 1973 byl účastníkem národní přehlídky ve Vysokém nad Jizerou, v roce 1973 s pozoruhodnou inscenací Furmanovova Čapajeva. Za své působnosti

nastudoval Jan Matyščák na sto různých divadelních her, krátkých pásem, kabaretů, dětského divadla i hudebních vložek při různých kulturních příležitostech a oslavách. Je rovněž matrikářem na MNV. Působí při všech slavnostních akcích na MNV – jako jsou svatby, jubilea, vítání nových občánků do života atp. Je členem školské a kulturní komise, vedoucím agitačního střediska, členem výboru KP. Je na všech těchto místech velmi oblíben. Z jeho posledních inscenací zaznamenáváme alespoň některé: Lucerna, Stilfordův objev, Liška a hrozny, Svatba sňatkového podvodníka, Pohled do očí, Hrdinům slzy nesluší, Meteor, Jonáš a blázen, Jeppe z Vršku, Charleyova teta, Ženský zákon. S inscenací Čapajeva uskutečnil soubor úspěšný zájezd do Polské lidové republiky.

Na okresní konferenci k problémům amatérského divadla byl předán Zlatý odznak J. K. Tyla soudruhu Josefu Pasovskému. **JOSEF PASOVSKÝ** v loňském roce oslavil své sedmdesáté narozeniny, letos pak další významné jubileum – 55 let práce v amatérském divadle. Přes svůj věk je hybnou silou amatérského divadelního hnutí na Šumpersku, kde začal pracovat již v roce 1945. Má velkou zásluhu o rozvoj angažovaného amatérského hnutí. V současné době je předsedou okresního poradního sboru pro divadlo a je rovněž dlouholetým a obětavým spolupracovníkem okresního kulturního střediska v Šumperku. Mladí na Šumpersku mají v osobě Josefa Pasovského, oceněného zejména za zásluhy na vytváření pokrokových tradic amatérského divadla v okrese, svůj vzor. A ti starší dodnes vzpomínají na jeho vynikající inscenace Revizora a Pana Johanesa z padesátých let.

U příležitosti 70. narozenin a padesátipěti let práce v ochotnickém hnutí byla vyznamenána **BOŽENA DOUŠOVÁ**, členka divadelního souboru Karel Čapek v Chomutově. Božena Doušová pracuje v amatérském divadle od patnácti let. Vyrůstala v rodině divadelníků a její rodiče nejen že měli pro její práci pochopení, ale byli jí v této zálibě oporou a záštitou. Celý svůj život věnovala kulturní práci v severočeském pohraničí; v období okupace žila v Lužné u Rakovníka, kde se také aktivně zapojila do ochotnického divadelního dění. Pracuje zde v divadelním souboru, který po okolí šířil krásu českého slova, což v tuto dobu byla práce obzvlášť záslužná. Velikou oporou pro ni byl její manžel Antonín Douša – sám zapálený divadelník, který se ochotnickému divadlu aktivně věnoval až do své smrti. Božena Doušová stála u kolébky divadelního souboru Karel Čapek v roce 1945, kdy se po osvobození republiky do pohraničního Chomutova vrátila. Přes svůj věk patří soudružka Doušová k pilířům souboru i dnes. Její kultivovaný herecký projev a vysoká disciplinovanost při práci je příkladem pro ostatní členy divadelního souboru. Božena Doušová v průběhu 55 let své ochotnické činnosti vytvořila nepřeberné množství rolí a roliček, ztvárnila mnoho lidských postav. Významná je i její práce režijní a rozsáhlá režijní i herecká práce pro dětské diváky. **–sl–**

VALENTIN PLUČEK

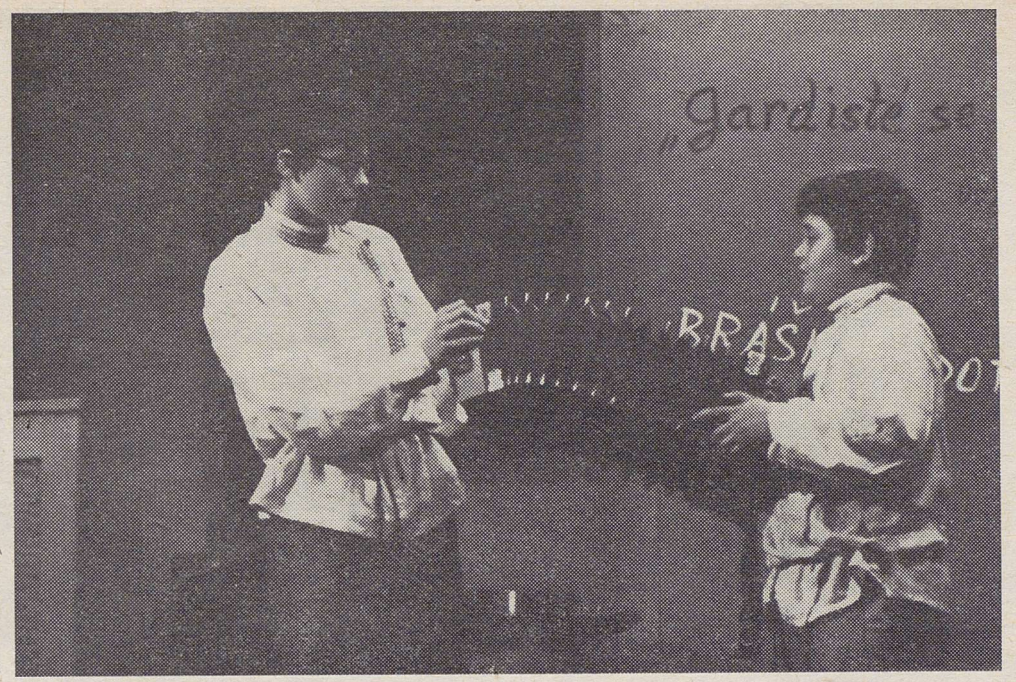
Ti, kdo odměnili zaslouženým potleskem vynikající práci moskevského Divadla satiry, které hostovalo v listopadu loňského roku v Praze, netušili, že umělecký vedoucí souboru, národní umělec SSSR Valentin Nikolajevič Pluček, zároveň s padesátiletím Divadla satiry oslavuje i svoje pětašedesáté narozeniny. Kdo zhlédl Pluckovy režie, Gogolova Revizora, Beaumarchaisovu Figarovu svatbu i Arkanovovy a Gorinovy Malé etudy z velkého domu, obdivoval nevyčerpatelnost režijních nápadů, smysl pro rozpoutanou divadelnost, pro rytmus představení. Kdo s Valentinem Pluckem hovořil, nadchl se jeho mladým elánem a tvůrčími plány. Jeho cesta nebyla snadná. Byl žákem V. E. Mejercholda, studoval herectví i režii a pracoval jako herec v Mejercholdově divadle, kde se naučil prosazovat dokonalou profesionalitu a vypěstoval si zálibu v syntetickém divadelním umění. Je mu blízký žánr grotesky, hyperbola, dokáže spojovat satirický šleh s úvahou o základních životních otázkách. Jeho silnou stránkou jsou davové scény (připomeňme si „opilou" scénu hostiny v Revizorovi!). V roce 1932 vedl Divadlo dělnické mládeže. Roku 1939 založil společně s Alexejem Arbuzovem proslulé studio, kde bylo uvedeno roku 1940 Arbuzovovo drama Město na úsvitě. Studio sdružovalo herce, režiséry a autory a propagovalo systém kolektivní tvorby. Studio se stalo za války frontovým divadlem. V roce 1942 Pluček oslnil inscenacemi Pes na seně Lope de Vegy a Gladkovovou Věčně mladou historií v Divadle severního námořnictva. V letech 1945—50 režíroval v Moskevském zájezdovém divadle, které od roku 1947 vedl. Roku 1950 přechází do moskevského Divadla satiry: od roku 1957 stojí v čele tohoto souboru. Spolu s režisérem Petrovem inscenuje Turgeněvovu Snídani u maršálka, Gogolova Hráče a Caragialův Ztracený dopis. K největším úspěchům patřily obnovené inscenace Majakovského Štěnice, Horké lásně a Mystérie-buffy v letech 1953, 1955 a 1957, které tvůrčím způsobem navazovaly na Mejercholdovy tradice. O práci na těchto inscenacích píše Pluček v knize Na scéně — Majakovskij, která vyšla 1962. V současné době věnuje hlavní pozornost satiře. Zároveň uvádí ruskou a světovou klasiku, Shawa, Dürrenmatta. Pod jeho vedením vyrůstá v souboru nová herecká generace, k níž patří A. Mironov, který zaujal v roli Chlestakova a Figara i naše diváky, dále A. Širvindt (Dobčinskij v Revizorovi, hrabě Almaviva ve Figarově svatbě) a jiní.

(am)

Z holoubkovské inscenace Zelenkovy hry Julius Fučík

ZÁPISNÍK

Z holoubkovské inscenace Salynského Kruté masky

ŽLEBY Dramatický odbor J. K. Tyl studuje hru M. Jariše Přísaha. Do Soutěže aktivity SČDO hlásí 6 zkoušek za leden a 11 za únor. Dětský soubor ZDŠ připravuje pod vedením členů Tyla, manželů Kroužilových, Makariovu pohádku Strašidýlko.

BAKOV NAD JIZEROU Příkladnou aktivitu vyvíjel v měsíci únoru divadelní odbor OB Tyl. Nejprve uskutečnil výborně připravenou výborovou schůzi, dále uspořádal na konec masopustu tradiční maškarní průvod: zúčastnilo se 45 členů ve stylových maskách a přišlo se na něj podívat na osm set lidí z Bakova i okolí. Po průvodu se konala tradiční maškarní ochotnická merenda, o niž byl i letos zájem větší, než kapacita sálu Radnice. Soubor rovněž zorganizoval už třetí ochotnický společenský ples, který byl účastníky hodnocen jako nejzdařilejší z celé plesové sezóny. Dále se členové Tyla zúčastnili místních oslav Vítězného února a ve svém okresním městě Mladé Boleslavi oslav okresních, na nichž za přítomnosti federálního ministra vnitra sehráli slavnostní představení dramatizace prózy Antonína Zápotockého Vstanou noví bojovníci.

ÚJEZD U RADNIC Jeden z našich nejaktivnějších vesnických souborů v únoru dvakrát zahrál na zájezdech Vojnarku (v Holoubkově a Strašicích), uskutečnil 9 zkoušek na Jílkova Silvestra, vlastní výroční schůzi a dvě vystoupení při únorových oslavách — a ještě stačil jeho člen Václav Cink zajíždět do Poděbrad, aby zdejšímu souboru záskokem pomohl uskutečnit kutnohorskou reprízu Vojnarky.

ZÁBŘEH NA MORAVĚ Divadelní soubor SZK NHKG uzavřel socialistický závazek, týkající se nastudování angažovaného repertoáru, práce pro děti, vzdělávání režisérů i brigádnické práce (60 hodin). Podobně soubor MJF se zavázal k nastudování dvou pořadů, jimiž chce působit na vyšší politickou angažovanost mládeže. Chce dále za pomoci profesionálního pracovníka, zajištěného ředitelstvím SZK, zvyšovat uměleckou úroveň své práce a odpracovat 20 hodin na úpravě vybavení SZK.

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ Soubor Kulturního domu měl v únoru premiéru a reprízu hry Heleny Albertové Parádní pokoj. Na zájezdě reprízoval Vysokou stěnu (J. Zawicyski). Uskutečnil v tomto měsíci celkem 12 zkoušek.

DOBKOVICE Známé divadelní Studio OB má nyní 25 členů. V únoru hráli Vampilovovy aktovky Metér a 20 minut s andělem. Uskutečnili celkem 7 zkoušek a navštívili českolipské představení Jak je důležité míti Filipa.

SMIŘICE NAD LABEM Při premiéře Skořepovy loutkové hry Čertův mlýn odevzdal v únoru zástupce ÚV SČDO čestný svazový odznak členu loutkové scény ZV ROH Velkovýkrmny Františku Doušovi za padesátiletou ochotnickou a loutkářskou činnost.

ŘÍČANY Soubor Tyl Osvětové besedy zahrál na Tylově Kutné Hoře Lišáka Volpone, uskutečnil celkem 9 zkoušek (z toho 6 na Arbuzovovu Romanci ve třech), pokračoval horlivě v brigádnické činnosti na úpravě svého divadelního stánku a jeho členové společně navštívili Vinohradské divadlo.

PRAHA Divadelní soubor SZK Motorlet—IPS je i nadále s velkým náskokem v čele svazové Soutěže společenské aktivity. V měsíci únoru uskutečnil 7 představení, 26 zkoušek, řadu instruktážních a kulturně společenských akcí.

HEŘMANŮV MĚSTEC Soubor Heřman uskutečnil v měsíci únoru 14 dvouhodinových zkoušek a dvě veřejná vystoupení: pro místní posádku a při slavnostním shromáždění NF u příležitosti únorových oslav.

ZBIROH Soubor Sládek plní svůj závazek v rámci Soutěže společenské aktivity SČDO. Členové souboru již odpracovali na úpravě zkušeben a okolí divadla na dvě stě hodin. V únoru soubor uskutečnil 8 zkoušek a představení Bukovčanovy hry Než kohout zazpívá.

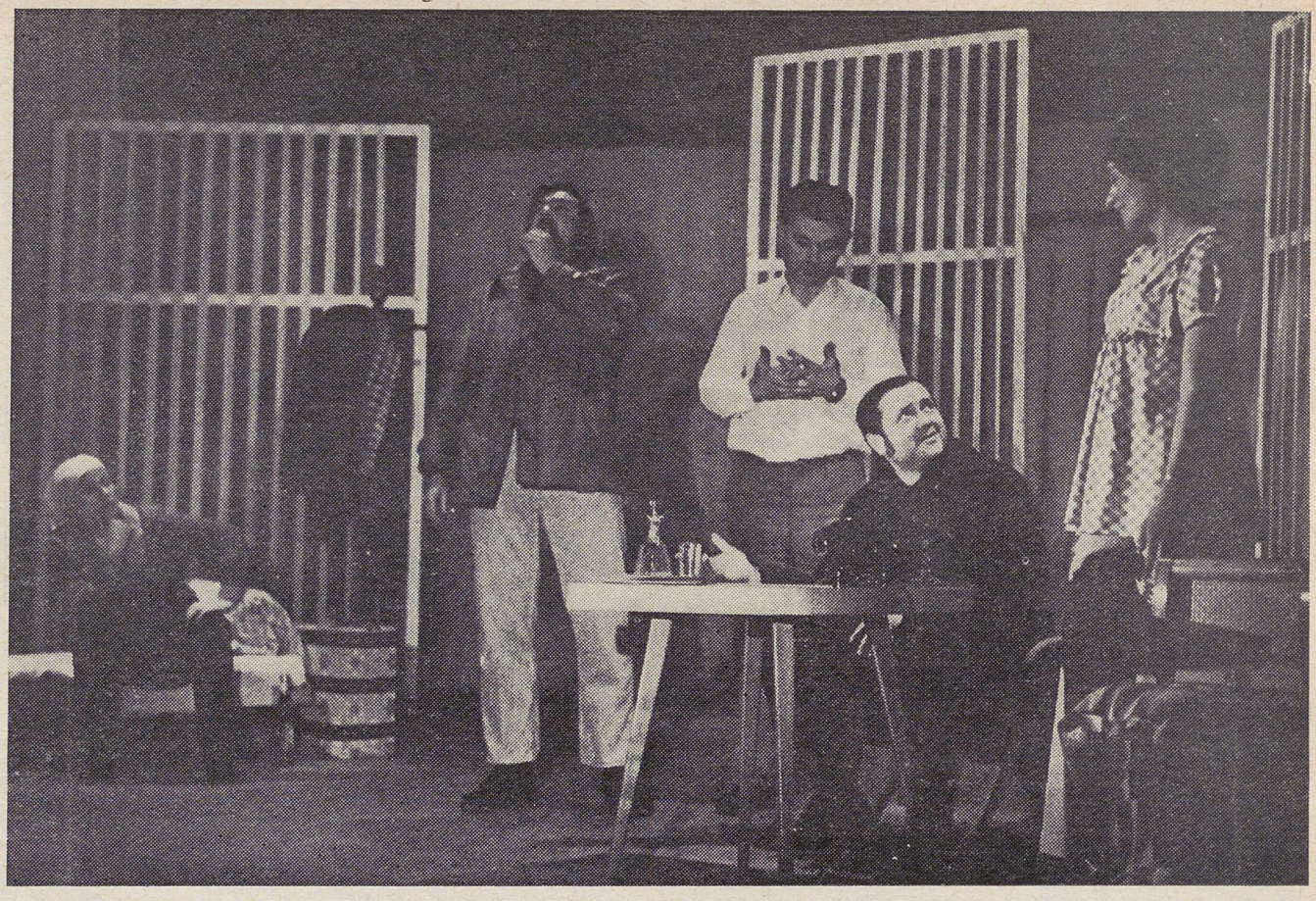
VYSOKÉ NAD JIZEROU Soubor Krakonoš se zúčastnil brigády na vymalování velkého a malého sálu populárního divadla — dějiště národních přehlídek vesnických souborů. Patnáct členů Krakonoše pracovalo po tři soboty — celkem 225 brigádnických hodin.

MLADÁ BOLESLAV Prostřednictvím okresního výboru SČDO a v úzké spolupráci s Okresním kulturním střediskem byla uzavřena vzájemná dohoda uskutečňovat výměnná představení na základě společného dramaturgického plánu pro sezónu 1974—1975 v rámci našeho okresu. Tento závazek čtyř nejvyspělejších souborů — Kolár — Mladá Boleslav, Tyl — Mnichovo Hradiště, Dobrovít — Dobrovice, Tyl — Bakov, byl uzavřen na počest 30. výročí osvobození vlasti Sovětskou armádou a s radostí je možno konstatovat, že se v plném rozsahu realizuje a přináší již dobré výsledky. Programově sleduje nejen možnost uvedení nastudované hry mimo svoji obec, ale i utužení přátelství mezi lidmi a seznámení s prací a životem druhých souborů. Ukazuje se, že toto sblížení lidí, kteří se nadchli pro divadlo a s láskou mu věnují všechen svůj volný čas, jim dává větší chuť k práci a tím i k lepším výsledkům na jevišti. Vyvrcholením této spolupráce divadelníků mají být Pojizerské hry, které budou probíhat ve druhé polovině května v Dobrovicích, kde závěrem bude setkání ochotníků z celého okresu a hodnocení jejich práce za uplynulé období. V rámci zmíněné dohody souborů uvedl v únoru Tyl z Mnichova Hradiště komedii Alejandra Casona Sebevraždy na jaře zakázány. V dubnu hrál mladoboleslavský Kolár v Bakově nad Jizerou Katajevovu Kvadraturu kruhu a Bakovští v Mladé Boleslavi Drdovy Hrátky s čertem. Na 20. května plánuje Kolár premiéru Nezvalovy básnické hry Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou.

H. Č.

KOUTEK SAL SČDO

Soutěž aktivity souborů SČDO dosáhla své poloviny. Loutkářská soutěžní komise provedla proto zhodnocení dosavadního průběhu soutěže. V soutěži aktivity zápolí celkem 27 loutkářských souborů, které uvedly v soutěžním období dosud 34 premiéry. Bylo provedeno 208 představení na domácích scénách, 80 na zájezdech a 14 na různých přehlídkách a festivalech. V průběhu soutěžního období vstoupilo 59 loutkářů ze soutěžících souborů do Svazu. 122 loutkářů se zúčastnilo různých odborných školení, která se ve většině případů dotýkala otázek dramaturgie loutkářských souborů. Soutěžící kolektivy uspořádaly 8 výstav o své činnosti. Členové zkušenějších souborů poskytli ve 116 případech instruktáže pro soubory méně zkušené a začínající. Členové souborů napsali celkem 91 článků do odborného, denního a místního tisku. V soutěžících loutkářských souborech se v 5

Divadelní studio OB Dobkovice uvádí Vampilovovu aktovku Dvacet minut s andělem

případech odebírá časopis Amatérská scéna a v 71 případech Československý loutkář. 71 členů souborů pracuje v různých poradních orgánech ZUČ a v orgánech SČDO. 12 členů pracuje ve funkcích v KSČ, 21 v ROH, 19 v SSM, 38 pracuje v různých funkcích v orgánech národních výborů. Funkce v ostatních společenských a zájmových organizacích zastává 147 členů. Soutěžící soubory vystoupily v programu schůzí, shromáždění a podobných akcí v 31 případech. Při přípravě představení kolektivy odvedly 2328 zkouškových hodin. Soubory uspořádaly 40 akcí kulturně společenského významu a 15 kolektivních brigád. Závazek ke 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou uzavřelo ze soutěžících kolektivů 12. PSL

GOTTWALDOV Protože jednotlivé projevy divadelního umění definitivně mizejí s uplývajícím časem, má tu mimořádný význam pečlivá dokumentace — je koneckonců jedinou obranou proti této pomíjejícnosti a bude za čas vyhledávaným pramenem historického bádání. Tuto prostou skutečnost si profesionální i amatérští divadelníci nejednou připomínají, ale ve všedním provozním shonu na ni pak už jaksi času nezbývá. Jednou ze světlých výjimek je Divadlo pracujících v Gottwaldově, známé v ochotnických kruzích obětavou pomocí okolním amatérským kolektivům. Poměrně pravidelně vydává totiž publikaci, v níž zachycuje nejvýznamnější údaje o své činnosti. V závěru loňského roku vyšla **Malá ročenka Divadla pracujících v Gottwaldově**, informující o práci dvou sezón 1972—73 a 1973—74. Sestavili ji dramaturg Miroslav Plešák s lektorkou Lidmilou Kravákovou, graficky upravili výtvarník Josef Ruszelák a fotograf Jan Regal.

V úvodu skromného, ale úhledného a na fakta bohatého tisku shrnuje ředitel DP Miloš Slavík, nositel vyznamenání Za vynikající práci a člen ÚV Svazu českých dramatických umělců, hlavní ideově umělecké cíle souboru. Následují podrobné údaje (včetně hereckého obsazení — bohužel však bez ohledu na reprízovost) o každé z deseti premiér, které DP v jedné sezóně nastuduje; většina je podchycena také fotograficky. Podobně je představeno i Divadélko v klubu s počtem tří domácích premiér a téměř stovkou večerů v sezóně. S oprávněnou hrdostí prezentuje ročenka data o hostování DP na festivalu XVII. Berliner Festtage v říjnu 1973, kde na scéně slavného Berliner Ensemble uvedlo s velkým ohlasem (srov. připojenou bibliografii zahraničních i našich kritik) protiválečnou komedii B. Brechta Muž jako muž a v němčině světovou premiéru její součásti — foyerovou mezihru Slůně. Ročenka obsahuje řadu zajímavostí ze života a práce souboru, doklady o jeho mimodivadelní aktivitě (výstavy v hlavním foyeru a v klubu, organizace významných celostátních i mezinárodních kulturních akcí), seznam hostujících umělců, připomenutí o televizních přenosech i významných návštěvách ze zahraničí, úryvky z kritik, statistiku abonomá (v sezóně 1973—74 bylo odehráno 285 představení pro 210 000 diváků) apod. Dokumentárně nejcennější je přehledně uspořádaná (byť ne zcela úplná) bibliografická část ročenky, shrnující všeobecné stati a rozhovory, recenze a referáty o každé z inscenací hlavního jeviště i Divadélka v klubu, a to v zrcadle tisku místního, krajského i celostátního. Nezapomnělo se ovšem ani na nezbytný seznam všech zaměstnanců DP v příslušných sezónách, a to jak pracovníků uměleckých, tak technických a hospodářsko-správních.

Malá ročenka dokazuje, že gottwaldovské Divadlo pracujících má za sebou nejen kus práce pozoruhodné umělecké úrovně, ale že může jít svou iniciativou v oblasti její soustavné dokumentace jiným profesionálním i amatérským scénám příkladem. **vz**

KLADNO Okresní kulturní středisko začalo vydávat nový zpravodaj pro amatérské divadelníky „Horizont". Zatím vyšlo první číslo, jež obsahuje plány a prognózy tohoto časopisu, informuje o divadelních událostech v okrese a je doplněno seznamem soutěží a přehlídek, které se budou v okrese konat v průběhu sezóny 1974—1975.

BRNO Okresní kulturní středisko Brno - venkov vydalo repertoárový sborník: Nikdy nesmíš zapomenout. Je zaměřen k třicátému výročí osvobození republiky a obsahuje výbor z prací našich i sovětských básníků a prozaiků, dva výňatky z místních kronik z období bojů proti fašismu, několik scének, monologů a písní a seznam divadelních her, čerpajících námětově z tematiky osvobození a ze života našeho i sovětského lidu.

PRYČ ZE SKLENÍKU KUKÁTKOVÉHO JEVIŠTĚ

Není již nejmenší pochyby o tom, že boj s kukátkovým jevištěm – vedený ve světovém divadelnictví ve věčném dilematu osobité touhy po formálním ozvláštnění a objektivní nutnosti proniknout divákovo cítění aktuální myšlenkou – zasáhl šířeji i naše amatérské divadlo. Je to boj, jak se ukazuje i na této půdě, dnes již plodný několika šťastnými, do budoucna užitečnými a širokými důsledky. Nejpatrnější je fakt, že nedostatek vhodného prostoru pro amatéry (většinou právě v kulturních centrech) vedl k pokusům o inscenace pódiového typu, přímo mezi diváky. Naši ochotníci mohli již dvakrát vidět na Jiráskových Hronovech zahraniční export tohoto úsilí (maďarský soubor z Tatabanyie a divadlo Kalambúr z polské Vratislavi). Nelze však mluvit o přímém vlivu, naše cesty mají jinou motivaci a cizí poučení je teprve čekají.

Začněme Prahou, kde již třetí rok pracuje soubor, který si vzhledem ke svým pokusům dal jméno Maryša, snad právě proto, že tuhle hru nikdy hrát nebudou. Hrál různě: v agitačním středisku na Proseku, v učilišti na Zeleném pruhu, v Amfoře a v Bystrém u Poličky. Uvedl nejdříve hru v přírodě Kat (to z radosti nad tím, že existovalo staré romantické divadlo, tak vážné, že je mu možno se smát), Matěj Poctivý (A. Dvořák, L. Klíma), Sněhurka (A. N. Ostrovskij) a Slunovrat (Elgart-Sokol). Dramaturgie zcela netradiční, i když historicky vzniklá pro útulný skleník kukátkového jeviště. Přísně kriticky vzato nejzajímavější jsou dramaturgické úpravy těchto her od Marie Kubrové, nejen pro zesílení myšlenkového obsahu děl směrem k dnešnímu divákovi, ale pro uplatnění nového prostorového pojetí ve struktuře dramatického textu. Stejnou charakteristiku může dostat práce souboru OKS Rychnov nad Kněžnou (dramaturg a režisér Jana Albrechtová) v inscenacích Bajdžijevova Duelu – málo úspěšného na Šrámkově Písku (tam se nechal soubor zahnat do velkého divadelního kukátka), mnohem úspěšnějšího na Festivalu ruských a sovětských her ve Svitavách, kde se hrálo v pódiových podmínkách, pro které byla inscenace nastudována – a dále v inscenacích Longenova Dezertéra z Volšan a Burianovy Srážky vlaků. Pro oba soubory je společné na jedné straně příznivé přijetí jedné reprízy před určitým publikem a naprostý chlad, téměř propadnutí před publikem zcela jiným, v jiném místě. Nasnadě jsou dva důvody: mentální složení publika (to však není hlavní příčina) a různost prostorových podmínek po všech stránkách, kterou málo zkušení herci, výtvarníci a režiséři nejsou s to zatím zvládnout. V tomto ohledu si zvolil soubor Tepna klubu v Náchodě systematičtější cestu – hraje ve stále stejném prostoru klubu své divadelní večery, složené z úryvků her, soustředěné k hlubšímu kontaktu s divákem na základě promyšlené prostorové koncepce, podpořené domyšlenou atmosférou setkání diváka s divadlem. Když se podařilo Rychnovským v Dezertéru z Volšan ve Slatině nad Zdobnicí najít s publikem společnou vnímací konvenci, vznikl večer plný smíchu, protože komediální nadsázka byla všemi viděna a chápána společně. Před ryze vojenským publikem v Kostelci nevzniklo nic – soubor neměl dosud pevnou motivaci svého přístupu vzhledem k divákům. Nejlepším představením pražské Maryši byl Slunovrat v Bystrém u Poličky (diváci byli spolu s herci na jevišti) a po představení byla ještě hodinová diskuse, protože si soubor vytvořil optimální prostorové a světelné podmínky pro setkání s diváky, dovedl přenést rytmus představení i do vnímání diváků – vlastně spoluherců, kteří dostávají i během hry a také v závěrečných volbách kladného hrdiny konkrétní úkoly. Nešlo mi o kritické měření práce tří navzájem se neznajících souborů, které si více méně z objektivní nutnosti napsali společné motto: „Pryč ze skleníku kukátkového jeviště". Líbí se mi na nich, že ho berou vážně, i když hřejivá ochrana čtvrté stěny a reflektorů z rampy jim ještě dlouho bude chybět.

Divadlo dnes ve světě z estetického hlediska řeší svůj vztah k filmu, televizi, kinetice, změnám psychologie vnímání a tak dále hledáním nového tvaru. Mnozí autoři a režiséři si jsou jisti, že ho nelze najít v kukátkovém jevišti. V tom je asi hlavní důvod, proč vzniká málo původních divadelních her.

Naše amatérské divadlo nežije v izolaci, kukátkových skleníků má k dispozici stále méně. Není tedy daleko doba, kdy režiséři budou zváni na seminář s následujícími tématy: Dramaturgie amatérských souborů pro centrální prostor, Divadlo en ronde v historickém vývoji, Technika mluveného projevu v pódiové inscenaci. V Hronově budou přistavovat k divadlu hangár podle vzoru Theatre de Vinncennes, aby i nejlepší soubory zde mohly vystoupit. Působí to sice dnes jako žert, ale přesto snad může být důvodem k zamyšlení.

PETR PRŮŠA

NÁRODNÍ PŘEHLÍDKA ZÁJMOVÉ UMĚLECKÉ ČINNOSTI ROH V JIHLAVĚ

Ve dnech 22.—23. února 1975 se konala v jihlavském Domě kultury a techniky Národní přehlídka zájmové umělecké činnosti. Ve třech koncertech se představilo 16 pěveckých souborů, recitačních kolektivů i jednotlivců.

Účastníky uvítala tajemnice České odborové rady s. M. Růžičková; každý soubor byl před svým vystoupením představen zástupcem pořadatele, který podrobně seznámil diváky s profilem i činností každého zúčastněného souboru.

A pak se již rozběhla celá řada akcí, recitací, hudebních i pěveckých čísel, které měly vesměs výbornou úroveň. Na přehlídce se celkem podílelo 454 účinkujících z Čech i Moravy. Přehlídka neklamně ukázala, že ZUČ v těchto oborech je při kulturních zařízeních ROH na vysoké úrovni a ze strany zřizovatelů je souborům věnována značná pozornost.

Z pěveckých a hudebních těles je nutné se zmínit o Královéhradeckém dětském sboru při Domu kultury ROH, Brněnských madrigalistech, Pěveckém sboru sokolovských učitelů Hornického domu kultury a techniky v Sokolově i Pěveckém sboru Pěslav — Ozvěna Domu kultury ROH Chlum u Třeboně a dalších.

Sborové recitace byly také vesměs úspěšné, ať se už jednalo o pásmo „Rus krví umytá" v podání Studia uměleckého přednesu KO ROH Dukla Pardubice, nebo o Jeseninovu „Annu Sněginu", kterou uvedl soubor Tyl Kulturního domu TOS Čelákovice, či literární pásmo „Lidé, měl jsem vás rád," uvedené dramatickým souborem při DK Válcoven plechu Frýdek-Místek.

Praha byla zastoupena divadelním souborem SZK Motorlet a IPS, jeho Studiem mladých. V rámci Dnů české a slovenské poezie a výročí narození Jiřího Wolkra uvedl soubor jeho „Baladu o námořníku" a ohlas tohoto vystoupení byl pěkný.

Na závěr bych chtěl napsat, že úroveň přehlídky byla vysoká, že vyrovnanost jednotlivých kolektivů byla překvapivá a celkový výsledek dokázal, že na odborářské půdě jsou kvalitní jednotlivci i obětavé a nadšené soubory, které, jak dokázala přehlídka v Jihlavě, dobře reprezentují nejen své závody a kulturní zařízení, ale i celou velkou rodinu, sdruženou v Revolučním odborovém hnutí.

A. HÜBNER

MÁJOVÝ ZPĚV *

(Verše pro slavnostní příležitost)

FRANTIŠEK HRUBÍN:

JOBOVA NOC

(úryvek)

Na kraji pohrom v srdci dálek
se česká země ocítá,
odlivem požárů a válek
zapomenutá ulita,
v níž hukot úzkosti je stlačen.
V deštích tu úzkost pije z mračen,
z modrého nebe stáčí jas
a míchá zlaté víno s temným.
A dítě pod chodidlem jemným
sladce ji cítí v ten zlý čas,
když před ním stele luční kvítí.
Muž však ji horce, vztekle cítí.

Ach, Čechy krásné, Čechy mé!
Obraze rámu prastarého,
kolikrát vytrhli tě z něho,
že odprýskaly barvy tvé
až po tmu hrobů. A v den slavný
znovu pro zraky žárlivé
napjal tě rámař starodávný.

Ach, Čechy krásné, Čechy mé!

A v opuštěných domovech
hrůzou se na zdích sráží dech,
dech zabitých, dech vyvražděných,
a do zahrádek lehá pláč
kolébek čerstvě vyloupených
— zač je to všechno, bože, zač?
a ve světnicích rodných praská
podlaha, po níž přešla láska,
podlaha, kterou drhne vztek.
Co rakví a co kolébek
zvážila spravedlivou měrou!
Kolébka — rakev. Ale kterou
nalezne lehčí tento věk?

Ach, Čechy krásné, Čechy mé!
Opánku tvrdě uchozený,
v úvozu nebes pohozený,
ty nejsi ztracen poprvé.
Kolikrát vlast, když tma ji štvala,
řeménky řek si rozvázala
a bosa šlápla do krve!

Ach, Čechy krásné, Čechy mé!

A v rukou vraha celá zem
jak buben černě potažený
duní pod zpupným obrazem,
běs vraždí děti, rdousí ženy
a v dálce hoří širá step.
Běs marně staví k řadě řadu,
v zádech meč města Stalingradu,
po kusech zvrací ruský chléb.
V utrpení, jež bratry láme,
zapomínáme na naše,
a když se večer převlékáme,
bereme si už rubáše.

Ach, Čechy krásné, Čechy mé!
Obraze rámu prastarého,
kolikrát vytrhli tě z něho,
že odprýskaly barvy tvé
až po tmu hrobů. A v den slavný
znovu pro zraky žárlivé
napne tě rámař starodávný.

Ach, Čechy krásné, Čechy mé!

*

FRANTIŠEK HALAS:

BARIKÁDA

A bylo ticho
pod zkurveným křížem

Do kostí zalézalo
neslyšitelné hryzení zlobného času

Noc hledala zbraně
zaleželé zrezavělé
dávno žadonící
stále odbývané
trpce konejšené
štěkavé zbraně

Vyrazili ze skrýší a z hlíny

Čenich děl větřil krev
a mordy esesmanů gestapáků
dávily hrůzu

Potvorstva rostla

Křik amoretů řvaní karyatid
draných kulomety koval město

A zatím

někde na hranicích rudoarmějec
hlásil komandýrům

Volají o pomoc

Rodila mstu a rostla
Barikáda
Krev stříkala po zdech
z krytů svist nenávisti
brousil nůž o skla
svist střel přehlušoval

Rostla a za každou jiná
neviditelná nepřemožitelná
barikáda stínů
Stíny popravených umučených
zastřelených
odnášely únavu střelců
zestaralou nocí

Smrt vykasaná vyšla
pozdravila město partyzánské

Bojovníci

Ne žádné veršování
umění tichne a krasořečná slova
škobrtají

Neslýchaní
Nezapomenutelní
K závisti bojovníci
Už zdechají mordýři
napití krví
zvedají hnáty
zadky staženy strachem

Salvy slávy Salvy slávy

A zatím

někde rudoarmějec
hlásí komandýrům

Volají o pomoc

Pot úzkosti vyráží na městě
partyzánském

Salvy slávy Salvy slávy
a do nich vzlyk posledního výstřelu

Zásobník je prázdný
a prší jen prší do hlavní

Němkyně Smrt Němkyně Smrt
chodí oči upřeny k nebi a mává
bateriím

Morana naše Morana naše velí
Držte se Držte Držte do zničení
Vítězství je blízké

A náhle

Už jsou tadý Už jsou tadý
Křik hrdla rozdírá a posel zaklíná
se

Východe hvězd pěticípých
bláznivě uvítaný
Vy krasavice

I mrtví běží těla odhodivše
po boku tanků

Salvy slávy Salvy slávy
a soudruh kulometčík se usmívá

Strašná nálož vzdechů zatajených
nářků zapíraných vybuchuje z žen

Strhněte barikády

Jen dědička května
Barikáda Praha
strmět bude do bezčasí
a za ní její mrtví
mrtví z koncentráků káznic
rozestaví hlídky
k střežení budoucnosti

Ty východe hvězd pěticípých

*

FRÁŇA ŠRÁMEK:

ŠŤASTNÉ VYDYCHNUTÍ

Teď už nám na římsu nesedej,
nehoukej, sýčku,
už jsi se nahoukal habaděj
při měsíčku.

V opaku dupou holubi
a pohleď vzhůru,
na nebi přešili naruby
kdejakou chmuru.

Poplašné sirény upláchly,
kdo všechno uplách!
a my tu bez nich omládli
jak v rosných lukách.

VILÉM ZÁVADA:

RODNÁ ZEMĚ

Střeží černé roty lesů
zlaté lány zralých žit,
těžké klasy, kytky vřesu
a na nebi modrý třpyt.

Černé doly, černé hutě
za kopci je slyšet hřmít.
Klokotá kov zlatožlutě
na poctivý pluh a štít.

Zlaté ruce, zlatou duši
v černé blůze má náš lid.
Tvrdě do železa buší,
v drsné slupce — měkký cit.

Černou prací v potu tváří
chléb si musí vydobýt.
Zlatě nad ním slunce září,
v čistém srdci jeho klid.

*

VÍTĚZSLAV NEZVAL:

AŽ

Až bude svět jak žírná stáj,
až nebude proč vésti válku,
pijte mé básně jako čaj,
čaj s mlékem z pomněnkových
šálků.

Až svět jak dílna hrnčíře
se rozhlaholí mužským sborem,
jezte mé básně z talíře
s modravým cibulovým vzorem.

Ač svět se dosud potácí
jak loďka, když ji rozkolébá,
zakusujte je při práci
jak vonný čerstvý krajíc chleba.

Vy, do včerejška hladoví,
a vychrtlejší nežli stíny,
jezte je jak cukroví,
jezte je jak ostružiny.

Má vlasti, plná hor a řek,
já, jenž tě každým slovem vzývám,
jak kohout zvedám hřebínek
a znovu, zas, zas znova zpívám!

*

*

MIROSLAV FLORIAN:

KDYBYCH MĚL TOLIK ŽIVOTŮ

Kdybych měl tolik životů, kolik má réva zrn,
a každý oblý byl a sladkosti pln,
všechny bych rád je dal, ach všechny bych je dal,
aby z nich vinař rudé víno lisoval
pro radost srdcí vašich.

Kdybych měl tolik životů, co květů šalvěj má,
a každý hořký byl a v každém byla tma,
všechny bych rád je dal, ach všechny bych je dal,
aby z nich stal se lék, který by pomáhal,
když někdy srdce bolí.

Ale že život mám jeden jen, jediný,
jakpak s ním naložím, prchavé vteřiny?
Třpyt, kam tvář věčnosti dopadla nakrátko,
v střepy se rozbije jak dětské zrcátko,
v droboučké střepiny, které déšť roztřese
jak rzivé jehličí v předjaří po lese.

Ó kéž by jen můj hlas, chatrný, úzký prám,
za šera jitřního nezbloudil cestou k vám
a mohl převzíti i váš dech nejtišší
do země budoucí, která jej uslyší.

*

MALÝ DIVADELNĚ TECHNICKÝ SLOVNÍK

ELEKTROTECHNIKA — el —
obor, zabývající se elektrickou energií (výrobou, přenosem i využitím. Je rozdělena na dvě odvětví: silnoproudou a slaboproudou). V divadle je tímto výrazem nepřesně označováno vše, co jakkoliv souvisí s osvětlováním.

EPIDIASKOP — opt —
přístroj, jímž lze promítat neprůhledné obrázky či text. Ačkoliv je určen k jiným účelům, bývá používán i ve scénografii. Poněvadž světelný paprsek „nesoucí" obraz se musí odrazit od zrcadla a teprve potom prochází optickou soustavou a je promítán, ztrácí na intenzitě a tím je pro divadlo značně nevhodný.
Používá se však s úspěchem v malířských divadelních dílnách, kde jeho pomocí pracovníci zvětšují scénografův návrh na plochy prospektů a dekorací a potom jej přesně obkreslí.

EPISKOP — osv —
označení pro projekční žárovku typu 710 / 500 W, vhodnou pro divadelní portálový reflektor (Typ — RD, viz) nebo pro reflektor bodový (RDB — viz). Tato žárovka má kulatou baňku a normální závit E 27. Vlákno je uspořádáno k patici vertikálně.

EXPOZICE — div —
začátek — podle řeckého filosofa Aristotela úvodní část dramatického díla, při níž se diváci seznamují s jednajícími postavami hry a jejich problémy (viz: drama). Ve fotografické technice označujeme expozicí osvětlení chemického materiálu (filmu) světelnými paprsky. Expoziční doba je časový úsek, při němž dochází k nejvhodnějšímu osvětlení. Je závislá na množství odražených světelných paprsků od fotografovaného předmětu.
Výraz „expozice" je používán i ve výstavnictví a znamená soubor vystavovaných předmětů, obrazů, soch, knih apod.

EXPOZIMETR — osv —
přístroj k měření množství světla, dopadajícího na určitý předmět a odrážejícího se do prostoru. Je založen na principu přeměny světelné energie v energii elektrickou, podobně jako tzv. „sluneční články". Ručička na stupnici expozimetru určuje vztah mezi množstvím světelných paprsků a časem v závislosti na citlivosti filmového materiálu.

EXPRESIONISMUS — umění —
umělecký směr z přelomu XIX. a XX. století, který pronikl do všech uměleckých projevů. V divadelní literatuře se projevil zejména v díle Němce Franka Wedekinda (Procitnutí jara).
Ve výtvarném umění zdůrazňuje funkci detailu na úkor celku, často deformací a v hutných barevných tónech. V jevištní výpravě zveličuje některé prvky, jimiž charakterizuje prostředí. Na rozdíl od impresionismu (viz), zdůrazňuje až křečovitě jejich smyslovost a konkrétnost.

F

FAKULE — div —
pochodeň — rekvizita určená ke světelným efektům. Může svítit „na baterku" — do rukověti je namontována plochá baterie, která je vedením zvonkového drátu spojena se žárovečkou, umístěnou ve vrcholu pochodně a natřenou transparentní lihovou červenou barvou. Před vlastním výstupem se F. rozsvítí pomocí malého vypínače. Jiným druhem je F. s „živým plamenem". — V plechové misce (malá konzervička) umístěné na vrcholu F., je drátkem přichycen chomáček vaty, napuštěný denaturovaným lihem. Ten zapálený hoří modrým plamenem. Po skončení výstupu jej snadno uhasíme zamezením přístupu vzduchu (přiklopením plech. víčka).

FÁZOVKA — el —
elektrická zkoušečka, jíž je možno určit, ve kterém vodiči prochází el. proud. Má tvar tužky nebo šroubováčku s malým okénkem (neonovým očkem). Dotkneme-li se čepelí fázovky „živé" části vodiče nebo špatně uzemněného reflektoru či jiného el. spotřebiče, rozsvítí se očko červenavým varovným světýlkem. Proto patří F. mezi základní vybavení osvětlovačů a elektrikářů.

FILM — foto —
průhledný materiál z plastické hmoty (celuloid, acetylcelulóza), na nějž je nanesena citlivá vrstva chemikálií, reagující na světelné paprsky (fotografická vrstva).
— div —
Ve scénografii používáme F. ke zhotovování černobílých nebo barevných diapozitivů. Filmový pás, určený k projekci pohyblivé (kynetické) má norm. rozměry: 8 a 16 mm — úzký film, 35 mm — normální, 70 mm — širokoúhlý film.
— tech —
nátěr, jehož povrch vytvořil souvislou hladkou vrstvu — film.

FILTR — osv —
barevná transparentní skleněná nebo želatinová clona, barvící bílé světlo reflektoru příslušným tónem. F. v podstatě původní bílé světlo rozkládá na dvě části paprsků. Jedny propustí a druhé (tzv. doplňkové neboli komplementární) na hmotě F. zadrží. Zadržené se ovšem snaží proniknout hmotou překážky, mění se v teplo a tím původní barevnost F. ničí. Odolnější jsou F. skleněné, zatímco z umělých hmot (obchod. značka — UMAFOL) odolávají zvláště v oblasti modrých barev mnohem méně (filtr zadržuje až 80 % bílého světla).

„FIŠÍ" — kostým —
Fiší (fiché) je součástí pánské módy v době rokoka. Původně se vyvinulo ze šátku na krk. Čím honosnější byla měšťanská nebo šlechtická pánská móda, tím bylo F. zdobenější a okázalejší. V 18. stol. je nosily i dámy a zakrývaly jím rafinovaně své výstřihy. V době Velké franc. revoluce přešlo ve střízlivější jabot („žabo") a nákrčník, přecházející v plastron, později v kravatu a vázanku. U pánské mládeže současnosti je opět fiší součástí slavnostního oblečení.

FLEXOVKA — el —
měkce ohebný třížilový vodič (∅ žíly 1,5 mm²) typu HLS, dlouhý 3 nebo 5 m. Má na jednom konci v plastické hmotě nebo gumě zalisovanou vidlici 10 amper. Je používán jako přívod k el. spotřebičům a reflektorům do 1000 W či jako „žehličková" šňůra. Při zapojení na kabelovou zásuvku slouží jako prodlužovačka vedení.

FLUORESCENCE — osv —
světélkování, vyzařování sekundárního záření některých chemických látek, a to okamžitě po jejich prvotním (primárním) osvětlení nebo ozáření (ciferník budíku). Ve scénografii je této vlastnosti některých barev (svítící barvy — luminofory zn. RYLUX) využíváno zvláště v pohádkách nebo v tzv. „černém divadle" (viz). Dekorace malované těmito barvivy jsou ozářeny ultrafialovou výbojkou a ve tmě „svítí" (viz heslo: luminiscence).

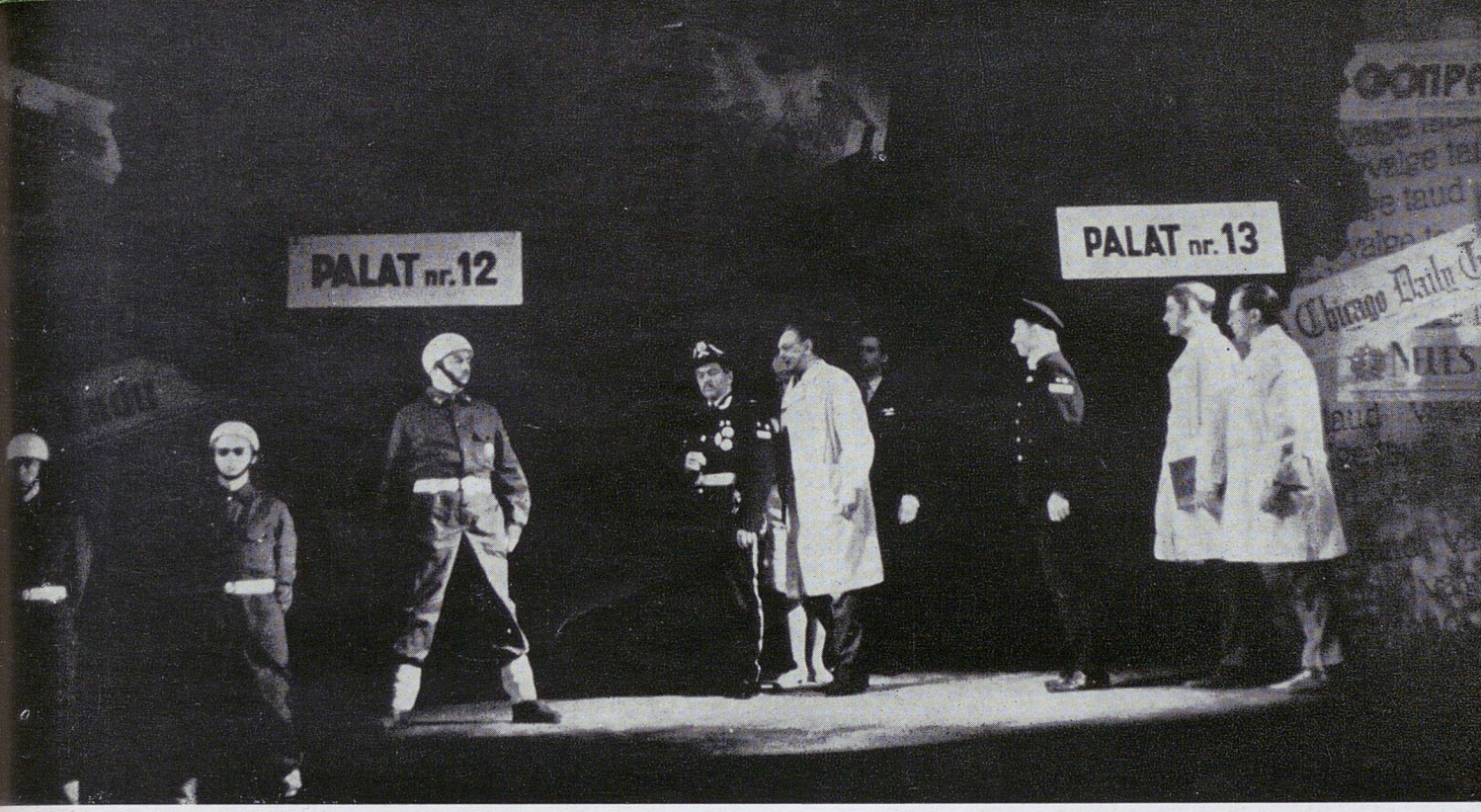
FOKUS — opt —
ohnisko — bod, v němž se protínají světelné paprsky, procházející čočkou nebo odražené parabolickým zrcadlem reflektoru. Podle jeho vzdálenosti od středu čočky stanovíme jeho velikost. Tuto vzdálenost nazýváme ohniskovou a označujeme ji malým písmenem „f" — zatímco bod ohniska velkým „F". Na každém objektivu je F. vyznačen. Čím je větší, tím je světelná stopa (kužel) nebo promítaný obraz menší a naopak. U divadelních reflektorů je F. ovlivněno tloušťkou čočky. Čím „tlustší", tím je F. menší a světelná stopa na jevišti větší. U běžných reflektorů se F. pohybuje kolem 80—100 mm.

FOLIE — osv —
plát (svitek) umělé transparentní hmoty v různé barvě určené k filtrování světla reflektorů. (viz: Filtr).
— tech —
tenký list vyválcovaného barevného kovu (mosaz nebo aluminium), například ALOBAL.

„FORBÍNA" — div —
slangový výraz pro předscénu (něm. Die Vorbühne). V divadelním prostoru tzv. italského (kukátkového) divadla rozumíme předscénou prostor před oponou, kde bývá umístěn bazén orchestřiště. V moderním činoherním divadle bývá zakrýván, aby mohla být celá předscéna využita k rozehrání hereckých akcí co nejblíže k divákům.

„FORSÍROVAT" — jazyk —
přepínat, zveličovat, usilovně „tlačit" na hlas, takže pro posluchače ztrácí svoji přirozenost.
— div —
Ve scénografii požaduje režisér „vypíchnutí — forsírování" některého místa scény. Obvykle použitím intenzívního osvětlení.

Amatérská scéna, ročník XII (Ochotnické divadlo, ročník XXII), číslo 5, květen 1975. Vydává ministerstvo kultury ČSR v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava Nina Roháčová. — Technická redakce: Věra Suchánková. — Adresa redakce: 110 00 Praha 1, Krakovská 8. — Tiskne Státní tiskárna, n. p. závod 2, 120 000 Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — *© Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1975.*

V hlavním městě Estonské sovětské socialistické republiky Tallinu působí amatérské divadlo Paula Pinny, o němž jsme psali u příležitosti zájezdu našeho hrušovského souboru do SSSR. Dnes vás několika snímky seznamujeme s jeho inscenací Čapkovy Bílé nemoci, milované diváky a ochotníky nejen v Tallinu, ale v celém Sovětském svazu.

Činohra Národního divadla uvádí Višněvského Optimistickou tragédii. V roli Komisařky Jana Hlaváčová. Foto dr. J. Svoboda